

& Ceardchumann BOO Chathair Bhaile Átha Cliath (m.sh. TEEU, INPDU, UCATT agus BATU)

Beartas maidir le Cosc agus Réiteach ar Ghnéaschiapadh agus Ciapadh ag an Obair

* Dáta Feidhme: 1 Meán Fómhair 2025

Réamhrá

Forbraíodh an Beartas seo maidir le Cosc agus Réiteach ar Ghnéaschiapadh agus Ciapadh ag an Obair le tagairt shonrach do Chód Cleachtais Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas ('CÉCDC') i leith Gnéaschiapadh agus Ciapadh ag an Obair arna ullmhú ag CÉCDC le faomhadh an Aire Leanaí, Comhionannais, Míchumais, Lánpháirtíochta agus Óige agus tar éis dul i gcomhairle le heagraíochtaí ábhartha a dhéanann ionadaíocht do leasanna comhionannais. Léiríonn sé cur chuige comhchoiteann ag gach páirtí leasmhar BOO chun treoir a chur ar fáil do BOOnna, dá bhfoireann agus dá n-ionadaithe maidir le dea-chleachtas agus nósanna imeachta chun saincheisteanna a bhaineann le gnéaschiapadh agus ciapadh san ionad oibre a aithint, a chosc, aghaidh a thabhairt orthu agus iad a réiteach.

Clár na nÁbhar

& Ceardchumainn BOO Chathair Bhaile Átha Cliath (m.sh. TEEU, INPDU, UCATT agus BATU).....	1
Beartas maidir le Cosc agus Réiteach ar Ghnéaschiapadh agus Ciapadh ag an Obair.....	1
* Dáta Feidhme: 1 Meán Fómhair 2025.....	1
Réamhrá	2
Clár na nÁbhar	3
1. Réamhrá.....	5
1.1 Comhairliúchán.....	5
1.2 Aidhm agus Tiomantas	5
1.3 Go sonrach, cuireann an Beartas:.....	5
1.4 Forálacha Ginearálta an Bheartais.....	6
1.5 Taifid	7
2. Sainmhínithe agus Raon Feidhme.....	8
2.1 Cad is ciapadh ag an obair ann?	9
2.2 Cad is gnéaschiapadh ann?.....	10
2.3 Cén tionchar atá ag Gnéaschiapadh agus Ciapadh?	10
2.4 Cé a bhíonn i mbun iompar gnéaschiaptha nó ciaptha?	11
2.5 Cén fáth ar chóir déileáil le gnéaschiapadh agus ciapadh ag an obair?	11
2.6 Cad nach bhfuil i gceist le gnéaschiapadh agus ciapadh ag an obair?	12
2.7 Cé atá bainteach le gnéaschiapadh agus ciapadh ag an obair?	13
2.8 Cad iad na héifeachtaí a bhaineann le gnéaschiapadh agus ciapadh ag an obair?	13
3. Gnéaschiapadh agus ciapadh ag an obair a bhainistiú	14
3.1 Cosc.....	14
3.1.1 Ról an Fhostóra.....	14
3.1.2 Ról na bhfostaithe	14
3.1.3 Cultúr na heagraíochta	15
3.2 Bearta/gníomhaíochtaí coisctheacha	15
3.3 Ról na dteagmhálaithe.....	15
4. Idirghabháil san ionad oibre ar ghnéaschiapadh agus ar chiapadh	16
Ag freagairt do ghearán faoi ghnéaschiapadh agus ciapadh san ionad oibre..	16
Cúrsaí luath-idirghabhála	16
Luach na hidirghabhála	16
4.1 Próiseas neamhfhoirmiúil.....	16
4.1.1 Próiseas neamhfhoirmiúil	16
Is iad seo a leanas na céimeanna molta i bpróiseas neamhfhoirmiúil:	17

4.1.2	An chéim neamhfhoirmiúil a dhúnadh	18
4.2	Próiseas foirmiúil	18
4.2.1	Gearán foirmiúil.....	18
4.2.2	Imscrúdú.....	20
4.2.3	Torthaí a chur in iúl	23
4.2.4	Achomhairc	23
	Achomharc Seachtrach	23
5.	Próiseas foirmiúil agus obair leantach a thabhairt chun críche	24
6.	An Coimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre (CCÁO)	24
6.1	Ról an CCÁO	24
6.1.1	Réamhrá	24
6.1.2	Córas chun gearán/cásanna faoi ghnéaschiapadh agus ciapadh a phróiseáil.....	25
7.	Ginearálta.....	28
7.1	Beartas a chur in iúl	28
7.2	Monatóireacht ag an BOO	29
7.3	Oiliúint agus Maoirseacht.....	29
7.4	Léirmheasanna.....	29
	Aguisín 1:.....	30
	Téarmaí Tagartha maidir le hImscrúdú Foirmiúil a dhéanamh	30
	Aguisín 2:Foinsí Eolais Eile agus Comhairle.....	36

1. Réamhrá

1.1 Comhairliúchán

De réir na bhforálacha sa chód dá dtagraítear thuas, rinneadh athbhreithniú ar Bheartas BOO maidir le Cosc agus Réiteach ar Ghnéaschiapadh agus Ciapadh ag an Obair ar bhonn comhpháirtíochta agus tá sé comhaontaithe ag Boird Oideachais agus Oiliúna Éireann (BOOÉ) agus ceardchumann a dhéanann ionadaíocht do bhaill foirne in earnáil na mbord oideachais agus oiliúna lena n-áirítear ASTI, Forsa, INTO, SIPTU, TUI, Unite agus ceardchumann a ndéanann Grúpa Ceardchumann CDETB ionadaíocht dóibh.

Baineann an beartas seo le gach gearán nua, bíodh sé neamhfhoirmiúil nó foirmiúil, ón <<<< Dáta >>>>. Ba cheart leanúint de ghearáin atá á bpróiseáil cheana féin trí Nós Imeachta Foirmiúil na mBeartas um Chosc roimhe seo a phróiseáil trí na beartais sin. Sa chás go bhfuil gearán ag an gCéim neamhfhoirmiúil den leagan roimhe seo den Bheartas maidir le Cosc agus Reiteach ar Ghnéaschiapadh agus Ciapadh ag an Obair agus go bhfuil sé le dul ar aghaidh go dtí an Chéim Fhoirmiúil, ba cheart don phróiseas sin leanúint ar aghaidh ag úsáid an Nós Imeachta seo ag an gCéim Fhoirmiúil anois ón dáta aontaithe thuas.

1.2 Aidhm agus Tiomantas

Ní hé cuspóir an Bheartais seo amháin iompar neamhdhleathach a chosc ach treoir a chur ar fáil don BOO, d'fhostaithe agus dá n-ionadaithe maidir le cad is dea-chleachtas agus nósanna imeachta ann chun dea-chleachtas agus ionad oibre sábháilte agus suaimhneach a spreagadh sa chás nach dócha go dtarlódh a leithéid d'iompar.

Geallann na BOOnna go gcinnteoidh siad go mbeidh an t-ionad oibre saor ó ghnéaschiapadh agus ó chiapadh. Tá sé de cheart ag gach fostaí go gcaithfí leo le dínit agus le meas.

1.3 Go sonrach, déanann an Beartas na nithe seo a leanas:

- cuireann sé treoir phraiticiúil ar fáil maidir le gnéaschiapadh agus ciapadh ag an obair a aithint, a bhainistiú agus a chosc, rud a eascraíonn as dualgais na mBOOnna faoi na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta (1998 - 2005).
- tá sé bunaithe ar phrionsabail dea-chaidrimh thionsclaíoch lena rialaítear rannpháirtíocht agus próisis éifeachtacha san ionad oibre;
- léiríonn sé an nós imeachta atá le leanúint agus an gá atá ann a rá go soiléir nach bhfuil gnéaschiapadh agus ciapadh san ionad oibre inghlactha agus déileálfar go hígair le gearáin faoi ghnéaschiapadh agus ciapadh. Treisíonn an Beartas oibleagáidí ar an BOO gearáin a chur ar aghaidh go neamhfhoirmiúil nuair is féidir, agus ar shlí eile, de réir mar is cuí, go foirmiúil; agus aithníonn sé go soiléir ról agus freagrachtaí

an dá eagraíocht atá freagrach as an mBeartas seo agus ról an CCÁO.

- Ní dhéanfaidh an beartas seo ná na nósanna imeachta laistigh difear do cheart an fhostaí gearán a dhéanamh faoin Acht um Chomhionannas Fostaíochta, agus ní chuirfear teorainneacha ama reachtúla ar sos go dtí go mbeidh toradh ar an imscrúdú agus leanfaidh siad ar aghaidh ag rith. Tá teorainneacha reachtúla maidir le héileamh a dhéanamh ar an CCÁO laistigh de 6 mhí ó dháta an teagmhais líomhnaithe, nó ón teagmhas is déanaí má tá níos mó ná ceann amháin ann. Mura ndéantar gearán a athreorú laistigh den teorainn ama, féadfaidh Oifigeach Breithnithe síneadh a dheonú suas le huasteorainn ama 12 mhí más rud é, i dtuairim an Oifigigh Breithnithe, gur léirigh an gearánach ‘cúis réasúnach’ leis an moill. Is faoin Oifigeach Breithnithe amháin atá an cinneadh an t-am a shíneadh. Má tá gearánach ag lorg síneadh ama, beidh orthu réasúnaíocht mhionsonraithe agus aon doiciméid tacaíochta a chur ar fáil mar thaca leis an iarratas.

1.4 Forálacha Ginearálta an Bheartais

Leagtar amach sa bheartas mar threoir do bhainistíocht an BOO, don fhoireann agus dá n-ionadaithe, na prionsabail ghinearálta nach mór cloí leo i bhfeidhmiú na nósanna imeachta ag gach céim.

Cuirtear in iúl do gach duine atá ag agairt nó ag gabháil don bheartas seo:

- Is nós imeachta caidrimh thionsclaíoch é an nós imeachta comhaontaithe agus **ní** nós imeachta dlíthiúil é. Seolfar é laistigh de ghnásanna an chaidrimh thionsclaíoch, an chleachtais, agus an nós imeachta, agus dá réir sin, ní próiseas breithiúnach é. I gcúinsí ina n-agraítear caingean dlí, cuirfear an beartas ar fionraí, agus beidh tosaíocht ag feidhmiú an dlí.
- ní féidir an nós imeachta casaoide a úsáid i gcomhthráth le haon bheartas, nós imeachta nó éileamh sibhialta eile i ndáil leis an ábhar céanna. Ina theannta sin, ní féidir líomhaintí a ndearnadh imscrúdú orthu roimhe seo a iontráil mar chuid den imscrúdú reatha.
- Cuirfear sonraí faoi aon ghearáin chuig an mball foirne is freagróir lena mbaineann.
- Aithnítear an ceart a bheith in éineacht/ionadaíocht ag gach céim den nós imeachta seo.** Tá deis ag na páirtithe lena mbaineann leas a bhaint as tionlacan/ionadaíocht den sórt sin de ghnáth ag comhghleacaí oibre nó ionadaí/ionadaithe de chuid ceardchumainn aitheanta.
- Má theipeann ar bhall foirne freastal ar chruinniú(chruinnithe) faoi chéimeanna Foirmiúla an nós imeachta:** Cé go meastar go gcomhoibreoidh an ball foirne lena mbaineann go hiomlán leis an nós imeachta seo, ní chuirfidh aon teip comhoibrithe cosc ar phróiseáil gearáin faoin nós imeachta seo a thabhairt chun críche. I gcásanna neamhfheastail ag dhá chruinniú nó níos mó faoin nós imeachta mar gheall ar

chúiseanna leighis/deimhnithe, forchoimeádann an BOO an ceart ceachtar páirtí a athreorú chuig an tSeirbhís Sláinte Ceirde chun a gcumas a dheimhniú maidir le páirt a ghlacadh sa phróiseas.

- f. **Gearáin a phróiseáil faoin mbeartas seo/Daoine a bhfuil feidhmeanna acu faoin mbeartas:** Sa chás gur páirtí i ngearán aon duine a bhfuil feidhmeanna aige/aici faoin mbeartas, ní fheidhmeoidh sé/sí aon cheann dá c(h)uid feidhmeanna faoin mbeartas i leith an ghearáin áirithe, agus is duine den chéim chéanna a ainmneoidh na PF (Príomhfheidhmeannaigh) chun na críche sin a ghabhfaidh na feidhmeanna sin de láimh, más cuí. Sa chás go bhfuil an PF ina ábhar gearáin, is gnách go ndéanfaidh an Ceann Acmhainní Daonna nó duine ag leibhéal sinsearach BOO nach raibh baint aige leis an ngearán an gearán a láimhseáil.
- g. **“Fógra” faoi chruinnithe/éisteachtaí beartaithe faoin nós imeachta seo:** Meastar gur tugadh fógra amhail an chéad lá oibre eile go díreach tar éis an dáta a eisítear an fógra.
- h. **Ní mór cloí le hachair ama a leagtar amach sa nós imeachta.** Ní oibreoidh an gnás casaoide le linn tréimhsí saoire formheasta mura gcomhaontóidh na páirtithe go frithpháirteach. I gcúinsí ina ndéanann an gearánach iarratas ar shos gairme nó ar iasacht, táthar ag súil go gcuirfeadh an gearánach iad féin ar fáil ar feadh thréimhse an phróisis iomláin mar a shonraítear sa bheartas. Mura dtarlaíonn sé sin, titeann an gearán. Má tá an freagróir ar shos gairme/ar iasacht agus mura gcuireann sé/sí é/í féin ar fáil nó mura féidir leis/léi é/í féin a chur ar fáil, coinnítear an gearán agus atosáítear é nuair a théann sé/sí ar ais ag obair.
- i. **Cibé acu foirmiúil nó neamhfhoirmiúil, ní mór gearán a dhéanamh laistigh de shé mhí ón eachtra/na heachtraí is déanaí d'iompar bulaíochta líomhnaithe.** I gcúinsí eisceachtúla, féadfar athbhreithniú a dhéanamh ar an teorainn ama sé mhí. Is faoi Cheann Acmhainní Daonna an BOO atá an cinneadh maidir le glacadh le líomhain faoin nós imeachta seo.
- j. **Soláthar Seirbhísí Imscrúdaithe:** Is iad Seirbhísí Imscrúdaithe Ionad Oibre Seachtrach na hOifige um Sholáthar Rialtais an painéal óna dtarraingítear imscrúdaitheoirí seachtracha san ionad oibre tar éis próiseas tairisceana. Is iondúil go gceapfaí imscrúdaitheoir amháin. Is é an BOO an rogha maidir le cé acu an mbeadh an dara himscrúdaitheoir breise ag teastáil nó nach mbeadh. I gcúinsí den sórt sin, comhlánóidh an BOO an doiciméad iarratas Forlíontach ar Thairiscintí a léiríonn go bhfuil gá leis an dara himscrúdaitheoir.
- k. Tá gach ábhar a bhaineann leis an ngearán faoi rún daingean ag na páirtithe agus ag a n-ionadaithe. Tá sé beartaithe leis an ráiteas seo go léireofar na dualgais rúndachta a bhfuiltear ag súil leo agus atá dlite do rannpháirtithe in imscrúduithe den sórt sin. Is amhlaidh freisin go mbíonn saorchead ag rannpháirtithe i gcónaí nithe a bhaineann leis na gearáin a nochtadh do chomhairleoirí nuair is gá.

Coinneoidh an Rannóg Acmhainní Daonna gach ábhar agus taifead imscrúdaithe. Féadfar ábhar imscrúdaithe a anaithnidiú agus a úsáid chun críocha faisnéise staidrimh agus bainistíochta a thiomsú, chun faireachán a dhéanamh ar fheidhmiú an bheartais seo agus ar aon mhodhnuithe a d'fhéadfadh a bheith de dhíth agus chun oiliúint a chur ar fhostaithe.

Próiseálfaidh an BOO taifid agus féadfaidh sé brath ar phíosaí scannáin TCI de réir a Bheartais TCI, a Bheartais Próiseála Sonraí agus a Fhógraí Príobháideachais gaolmhara.

2. Sainmhínte agus Raon Feidhme

Is iad na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta (1998 -2015) ('ACF') agus Ionstraim Reachtuil 208 de 2012 na hOrduithe um an Acht um Chomhionannas Fostaíochta 1998 (Cód Cleachtais) (Ciapadh) 2012) an creat reachtaíochta ábhartha ina leagtar amach na sainmhínte ar ghnéaschiapadh agus ar chiapadh ag an obair.

Tagraíonn an Beartas seo d'iompar a thagann faoin sainmhíniú ar ghnéaschiapadh agus ar chiapadh san ionad oibre amháin.

Síneann raon feidhme na bhforálacha gnéaschiaptha agus ciaptha níos faide ná an t-ionad oibre, mar shampla chuig comhdhálacha agus oiliúint a tharlaíonn lasmuigh den ionad oibre. D'fhéadfadh sé síneadh a chur freisin le himeachtaí sóisialta a bhaineann leis an obair, mar shampla, cóisir a bhaineann leis an obair agus suíomhanna meán sóisialta.

Sa chás go mbaineann gearán le duine atá faoi aois nó aosach leochaileach atá fostaithe i gcáil taithí oibre, bheadh sé tábhachtach a thabhairt faoi deara go bhfuil an BOO mar fhostóir, faoi réir riachtanais tuairiscithe éigeantacha dlíthiúla agus go bhfuil dualgas air aon eolas, creideamh, nó amhras réasúnach a thuairisciú go ndearnadh dochar do leanbh (nó do dhuine leochaileach mar a shainmhínítear san Acht um an Dlí Coiriúil (Cionta Gnéasacha) 2017), go bhfuil dochar á dhéanamh dó nó di, nó go bhfuil sé nó sí i mbaol go ndéanfaí dochar dó nó di do na húdaráis ábhartha.

D'fhéadfaí a thabhairt faoi deara freisin, mura bhfuil gá le tuairisciú éigeantach, nach bhfuil aon oibleagáid ann tuarascáil a dhéanamh ar aon líomhain, agus níor cheart tabhairt faoi seo gan eolas, toiliú, agus mianta an ghearánaigh .i. níor cheart faisnéis atá i ngearán a roinnt riamh gan cead ón duine atá ag nochtadh ach amháin i gcás ina bhfuil oibleagáid dhlíthiúil ann déanamh amhlaidh. Agus an dualgas seo á chomhlíonadh, éilítear ar BOO comhairle dlí a lorg agus/nó comhairle a lorg ó Theagmhálaí Ainmnithe sa chás go gceaptar a leithéid.

Ina theannta sin, d'fhéadfadh cásanna teacht chun cinn freisin i gcás ina bhféadfadh iompar a ndéantar gearán ina leith a bheith ina chion coiriúil freisin. I gcúinsí den sórt sin ina bhfuil amhras ann go ndearnadh coir, gheobhaidh an BOO comhairle dlí agus i gcás ina dtugtar tuairisc don Gharda Síochána, ní dhéanfaidh an BOO aon ghníomh a d'fhéadfadh cur isteach ar ionchúiseamh coiriúil. Tá freagracht fhoriomlán ar an nGarda Síochána as treoir a thabhairt d'aon imscrúdú coiriúil.

Tá sé mar fheidhm ag an nGarda Síochána agallamh a dhéanamh agus aon ráitis a ghlacadh a bheidh mar chuid den chomhad imscrúdaithe choiriúil. Is é ról an Gharda Síochána coireanna líomhnaithe a fhiosrú, agus is ar an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí (SIP) atá an fhreagracht cinneadh a dhéanamh, agus ionchúisimh a chur i gcrích. Sna cúinsí sin d'fhéadfadh sé a bheith riachtanach don BOO aon ghníomhartha nó imscrúdú atá beartaithe a chur ar sos go dtí go mbeidh toradh ar imscrúdú choiriúil.

2.1 Cad is ciapadh ann?

Sainmhínítear ciapadh in alt 14A (7) den ACF mar aon chineál iompair nach dteastaíonn a bhaineann le haon cheann de na forais thoirmiscthe a bhfuil sé de chuspóir nó d'éifeacht aige dínit duine a shárú agus timpeallacht imeaglach, táireach, uiríslithe nó mhaslach a chruthú don duine. Ní chlúdaíonn an ACF ciapadh ná bulaíocht nach bhfuil nasctha le ceann amháin nó níos mó de na forais idirdhealaitheacha.

B'fhéidir nach bhfuil an t-iompar atá i gceist dírithe go sonrach ar fhostaí áirithe ach mar sin féin tá sé de chuspóir nó d'éifeacht aige dínit duine a shárú agus timpeallacht imeaglach, naimhdeach, táireach, uiríslithe nó mhaslach a chruthú don duine.

Síneann cosaint an ACF chuig cásanna nach bhfuil tréith ábhartha ag an bhfostaí a bhaineann le foras toirmiscthe, ach creideann an déantóir go bhfuil an tréith sin aige/aici. Mar shampla, má chreideann an déantóir go bhfuil an fostaí aerach agus níl an fostaí mar sin, nó go bhfuil an fostaí faoi mhíchumas ar nós scitsifríne agus níl an fostaí mar sin.

D'fhéadfadh go leor cineálacha iompair, lena n-áirítear focail labhartha, gothaí nó taispeántais/scaipeadh focal, pictiúr nó ábhar eile, a bheith ina gciapadh. D'fhéadfadh ciapadh a bheith i gceist le heachtra amháin, agus d'fhéadfadh ciapadh fostaí a bheith i gceist le hiompar cé nach bhfuil sé dírithe go sonrach ar an bhfostaí sin.

Is dócha go gcuimseoidh iompar a dhéanann patrún ciaptha ní hamháin iompar amháin ach réimse den iompar seo a leanas:

- Ciapadh briathartha - scéalta grinn, tuairimí, magadh nó amhráin.
- Ciapadh scríofa - lena n-áirítear graifítí, teachtaireachtaí téacs, ríomhphoist, na meáin shóisialta nó postálacha idirlín.
- Ciapadh fisiciúil - ar brú ar dhaoine eile nó aon chineál ionsaí.
- Ciapadh imeaglach - gothaí, buaileam sciath nó staidiúirí bagracha.
- Taispeántais amhairc ar nós póstaer, comharthaí, nó suaitheantais.
- Monatóireacht iomarcach ar an obair.
- Leithlisiú nó eisiámh ó ghníomhaíochtaí sóisialta; agus
- Ábhar nó spriocanna poist duine a athrú go neamhréasúnach.

Níl an liosta uileghabhálach.

2.2 Cad is gnéaschiapadh ann?

Sainmhínítear gnéaschiapadh in alt 14A (7) den ACF mar aon chineál iompair nach dteastaíonn ó bhéal, neamhbhriathartha nó fisiciúil de chineál gnéasach a bhfuil sé de chuspóir nó d'éifeacht aige dínit duine a shárú agus timpeallacht imeaglach, táireach, uiríslithe nó mhaslach a chruthú don duine.

B'fhéidir nach bhfuil an t-iompar atá i gceist dírithe go sonracha ar fhostaí áirithe ach mar sin féin tá sé de chuspóir nó d'éifeacht aige dínit duine a shárú agus timpeallacht imeaglach, naimhdeach, táireach, uiríslithe nó mhaslach a chruthú don duine.

Is féidir le go leor cineálacha iompair a bheith ina ngnéaschiapadh. D'fhéadfadh gnéaschiapadh a bheith i gceist le heachtra amháin.

Is dócha go gcuimseoidh iompar a dhéanann patrún ciaptha ní hamháin iompar amháin ach réimse den iompar seo a leanas:

- Iompar fisiciúil de chineál gnéasach - d'fhéadfadh teagmháil fhisiciúil nach dteastaíonn a bheith i gceist leis seo amhail teagmháil neamhriachtanach, boiseog bheag a bhualadh ar dhuine nó liomóg a bhaint as duine nó teagmháil le corp fostaí eile, ionsaí agus caidreamh collaí comhéigheach.
- Iompar ó bhéal de chineál gnéasach - áirítear leis sin gluaiseacht chun tosaigh ghnéasach, tairiscintí nó brú gan fáilte roimh theagmháil ghnéasach, moltaí leanúnacha maidir le teagmháil shóisialta lasmuigh den ionad oibre tar éis é a bheith soiléir nach bhfuil fáilte roimh mholtaí den sórt sin, gan iarraidh nó maslach, ráitis théisiúla, leath-thagairtí nó ráitis ghairsiúla, graifítí, ábhair scríofa, ríomhphoist, teachtaireachtaí téacs nó postálacha ar na meáin shóisialta.
- Iompar neamhbhriathartha de chineál gnéasach - d'fhéadfadh sé go n-áireofaí leis sin pictiúir nó rudaí pornagrafacha nó a bhfuil claontagairtí gnéis iontu. D'fhéadfadh sé go n-áireofaí leis freisin stalcaireacht, nochtadh míghéanach, léasú, feadaíl nó gothaí gnéasacha a dhéanamh; agus
- Iompar inscnebhunaithe - áirítear leis sin iompar a shéanann fostaí nó a bhaineann mí-úsáid as fostaí ar chúiseanna a bhaineann lena ghnéas amhail mí-úsáid mhaolaitheach nó táireach nó maslaí atá bunaithe ar inscne. D'fhéadfadh iompar a mhaslaíonn nó a dhíghrádaíonn fostaí toisc go bhfuil sí ag iompar clainne nó toisc go bhfuil sé/sí trasinscneach a bheith san áireamh anseo.

Níl an liosta uileghabhálach.

2.3 Cén tionchar atá ag Gnéaschiapadh agus Ciapadh?

De bharr go n-úsáidtear na focail ciapadh agus gnéaschiapadh mar a bheadh focail idirmhalartaithe iontu d'fhéadfadh míthuiscint a bheith ann maidir le cad atá i gceist le gach ceann acu. Is coincheapa iad atá leithleach ó thaobh an dlí de agus mar sin is féidir iompar a mheas mar ghnéaschiapadh agus ciapadh nó ciapadh, ní an dá rud.

- Truaillíonn gnéaschiapadh, agus ciapadh ar na hocht bhforas toirmiscthe neamhinscneacha, an timpeallacht oibre agus is féidir leis tionchar tubaisteach a bheith aige ar shláinte, ar mhuinín, ar mheanma agus ar fheidhmíocht na ndaoine a dtéann sí i bhfeidhm orthu.
- D'fhéadfadh sé go dtógfadh íospartaigh am saor ón obair mar gheall ar bhreiteacht agus strus, nach mbeadh siad chomh héifeachtúil ag an obair, nó go bhfágfadh siad a gcuid post chun obair a lorg in áit eile.
- Chomh maith leis an gciapadh féin, is minic a fhulaingíonn fostaithe damáiste gearrthéarmach agus fadtéarmach dá n-ionchais fostaíochta má chuirtear iachall orthu dul chun cinn a dhéanamh nó poist a athrú. D'fhéadfadh tionchar díobhálach a bheith ag ciapadh freisin ar fhostaithe nach bhfuil ina n-ábhar díreach ciaptha iad féin, ach a mbíonn cultúr san ionad oibre acu freisin ina ndéantar ciapadh a normalú agus ina mbaineann siad an bonn de dhínit oibrithe.
- Tá iarmhairtí díobhálacha ann d'fhostóirí freisin. Tá tionchar díreach ag ciapadh ar bhrabúsacht an fhiontair sa chás go dtógann an fhoireann atá buailte saoire bhreiteachta nó go n-éiríonn siad as a bpoist. D'fhéadfadh tionchar a bheith aige freisin ar éifeachtúlacht eacnamaíoch an fhiontair nuair a bhaineann an cultúr oibre naimhdeach de tháirgiúlacht na bhfostaithe.
- Tá roinnt grúpaí sonracha i mbaol go háirithe ó ghnéaschiapadh agus ó chiapadh, amhail daoine atá tar éis dul isteach sa mhargadh fostaíochta, iad siúd a bhfuil conarthaí fostaíochta neamhrialta nó neamhbhuana acu, oibrithe inimirceacha agus fostaithe i bpoist neamhthraidisiúnta.

2.4 Cé a bhíonn i mbun iompar gnéaschiaptha nó ciaptha?

Ní féidir nó ní inmholtá buille faoi thuairim a thabhairt nó steiréitíopáil a dhéanamh maidir leo siúd a bhíonn i mbun iompair a thagann faoin sainmhíniú ar ghnéaschiapadh nó ar chiapadh ag an obair. Ba cheart gach cás a ghlacadh ar a fhiúntas féin mar nach gcabhraíonn ginearálú le gearáin ghnéaschiaptha agus chiaptha a réiteach. Is féidir le dea-dhearadh poist do chách, oiliúint leordhóthanach agus éifeachtach do chách agus maoirseacht chuí cabhrú le hionad oibre a chinntiú ina ndéileáiltear le haon choinbhleacht nó saincheisteanna maidir le hiompraíochtaí go cothrom agus go héifeachtach.

2.5 Cén fáth ar chóir déileáil le gnéaschiapadh agus ciapadh ag an obair?

Má mhothaíonn duine go bhfuil leatrom á imirt air, nó go bhfuiltear ag díriú go diúltach air, bíonn tionchar diúltach aige sin ar fheidhmíocht agus ar tháirgiúlacht ag an obair chomh maith le meabhairshláinte duine, agus is fearr cosc a chur ar chásanna a thagann chun cinn ina n-éascaítear gnéaschiapadh agus ciapadh.

Is féidir éifeachtaí tromchúiseacha a bheith ag gnéaschiapadh agus ag ciapadh don duine atá á ghnéaschiapadh nó á chiapadh araon agus dóibh siúd a bhfuil gnéaschiapadh agus ciapadh curtha ina leith. I gcás fostóra, d'fhéadfadh **timpeallachtaí mífheidhmiúla oibre, meanma íseal, am cailte agus saincheisteanna dlíthíochta a bheith mar thoradh ar ghnéaschiapadh agus ar chiapadh.**

2.6 Cad nach bhfuil i gceist le gnéaschiapadh agus ciapadh ag an obair?

Tá sé tábhachtach idirdhealú a dhéanamh idir gnéaschiapadh agus ciapadh agus iompraíochtaí míchuí eile nó go deimhin rannpháirtíocht chuí san ionad oibre. Ní chuireann an ACF cosc ar gach caidreamh de chineál gnéasach nó sóisialta ag an obair; áfach, tá gnéithe riachtanacha ann nach mór a thuiscint.

Iompar nach bhfuil fáilte roimhe

Ní chuireann an ACF cosc ar gach caidreamh de chineál gnéasach nó sóisialta ag an obair. Chun gnéaschiapadh nó ciapadh a bheith ann ní mór gan fáilte a bheith roimh an iompar a ndéantar gearán faoi ar dtús. Is faoi gach fostaí atá sé cinneadh a dhéanamh beag beann ar dhearcadh daoine eile.

(a) cén t-iompar nach bhfuil fáilte roimhe agus

(b) cé hé an duine, más ann dó, óna mbeidh fáilte roimh an iompar sin nó cé hé an duine nach mbeidh fáilte roimh an iompar sin uaidh.

Ní chuireann an fhíric gur aontaigh duine aonair leis an iompar roimhe seo cosc air/uirthi cinneadh a dhéanamh nach bhfuil fáilte roimhe níos mó. Iompar nach bhfuil ag teastáil is ea an rud a dhéanann idirdhealú idir gnéaschiapadh agus ciapadh agus iompar a bhfuil fáilte roimhe agus atá de chomhthoil.

Sárú dínite

Ina theannta sin, chun a bheith ina chiapadh faoin ACF ní mór go mbeadh sé de chuspóir nó d'éifeacht ag an iompar dínit duine a shárú agus timpeallacht imeaglach, naimhdeach, táireach, uiríslithe nó mhaslach a chruthú don duine sin.

Intinn

Ní bhaineann an rún atá ag déantóir an ghnéaschiaptha nó an chiaptha le hábhar. Níl aon chosaint ag baint leis an bhfíric nach bhfuil sé ar intinn ag an té a dhéanann gnéaschiapadh nó ciapadh a dhéanamh ar an bhfostaí. Is é an éifeacht a bhíonn ag an iompar ar an bhfostaí an méid atá cinntitheach.

Ní áirítear le gnéaschiapadh agus ciapadh:

- Gearáin a dhéanann mac léinn/mic léinn i gcoinne ball foirne ar cuí déileáil leo faoi Nós Imeachta Gearán an BOO (Nós imeachta chun gearáin a phróiseáil a dhéanann tuismitheoirí/caomhnóirí mac léinn nó Foghlaimeoirí/Foghlaimeoirí Fásta atá cláraithe i Scoil/Ionad BOO faoi láthair i gcoinne ball foirne atá fostaithe ag Bord Oideachais agus Oiliúna (BOO)).
- Gearáin nach dtagann faoin sainmhíniú ar ghnéaschiapadh agus ar chiapadh atá oiriúnach lena bpróiseáil trí nósanna imeachta comhaontaithe eile m.sh. an Beartas a comhaontaíodh go náisiúnta maidir le Bulaíocht a Chosc agus a Réiteach san Áit Oibre nó Nós Imeachta idir Piaráí.

- Líomhaintí is ábhar d'imeachtaí dlíthiúla nó d'éilimh ar shásamh faoi fhorálacha reachtúla.
- Líomhaintí gan ainm.

Níl an liosta sin uileghabhálach.

2.7 Cé atá bainteach le gnéaschiapadh agus ciapadh ag an obair?

Is féidir le daoine i go leor cásanna oibre éagsúla agus ag gach leibhéal a bheith páirteach i ngnéaschiapadh agus i gciapadh ag an obair, lena n-áirítear:

- Fostaí amháin ar fhostaí eile (nó grúpa ar ghrúpa),
- Páirtí leasmhar ar fhostaí

Díríonn an beartas seo ar fhostaí ar fhostaí. Sa chás go mbaineann gearán le duine nach fostaí é/í, m.sh., páirtí leasmhar seachtrach/soláthraí seirbhíse, déan teagmháil leis an teagmhálaí ábhartha chun tuilleadh treorach a fháil.

2.8 Cad iad na héifeachtaí a bhaineann le gnéaschiapadh agus ciapadh ag an obair?

Is féidir réimse éifeachtaí a bheith ag gnéaschiapadh agus ciapadh san ionad oibre, agus ag gearáin ghaolmhara ar gach duine lena mbaineann – an duine atá á ghnéaschiapadh/chiapadh ar ndóigh, ach freisin baill foirne, comhghleacaithe, daoine eile san eagraíocht agus an duine atá á chúiseamh as gnéaschiapadh agus ciapadh. Maidir leis an bhfostóir, is féidir go n-áireofaí ar na héifeachtaí damáiste clú, neamhláithreachtaí fostaithe ón ionad oibre, táirgiúlacht laghdaithe, costais mhéadaithe, meanma íseal agus caillteanas measa ar bhainisteoirí agus ar mhaoirseoirí.

Maidir leis an bhfostaí lena mbaineann, (sprioc an iompair ghnéaschiaptha agus chiaptha) is féidir strus, drochshláinte fhisiciúil agus/nó mheabhrach ghaolmhar, meanma íseal, feidhmíocht laghdaithe agus táirgiúlacht níos ísle a bheith i gceist leis na héifeachtaí. Socraíonn daoine áirithe a gcuid fostaíochta a fhágáil, rud a fhágann gan chosaint ar bhrúnna airgeadais agus eile iad.

Maidir le páirtí neamhchiontach atá ina ábhar gearáin nó aineolach ar éifeachtaí an iompair (an duine atá cúisithe as bulaíocht), is féidir leis na hiarmhairtí a bheith suntasach freisin ó thaobh imní, scaoil, anacair agus d'fhéadfadh náire shóisialta/dochar do shaolghairm a bheith i gceist.

Tá na héifeachtaí a bhíonn ag fiú gearán amháin faoi ghnéaschiapadh agus ciapadh líomhnaithe forleatach ar fud eagraíochta. Is dócha go mbeidh tionchar diúltach ag an bheirt daoine aonair lena mbaineann, mar a d'fhéadfadh a bhfoirne, a mbainisteoirí faoi seach agus na grúpaí agus na comhghleacaithe níos leithne timpeall orthu san ionad oibre.

Ní féidir aibhéil a dhéanamh faoi iarmhairt dhiúltach bhíseach na n-éileamh ar

ghnéaschiapadh agus ar chiapadh, agus mar sin is é leas gach duine lena mbaineann cur chuige coisctheach láidir agus nósanna imeachta éifeachtacha soiléire trédhearcacha a bheith i bhfeidhm, a úsáidtear go héifeachtach. Ba cheart go mbeadh gach duine a bhfuil baint acu leis, ach go háirithe bainisteoirí agus iad siúd atá i bpoist cheannaireachta/údaráis inniúil agus ábalta cúrsaí den sórt sin a bhainistiú go héifeachtúil agus go héifeachtach. Ba cheart ról agus freagrachtaí ina leith sin a chur in iúl do chách.

3. Gnéaschiapadh agus ciapadh ag an obair a bhainistiú

3.1 Cosc

Tá ról ag gach duine san ionad oibre maidir le hionad oibre dearfach a chur chun cinn atá saor ó ghnéaschiapadh agus iompar ciaptha.

3.1.1 Ról an Fhostóra

Tá freagracht ar leith ar an mbainistíocht agus ar dhaoine eile i bpoist údaráis a chinntiú nach dtarlaíonn ciapadh agus go dtugtar aghaidh ar ghearáin go pras. Ba cheart go luafaí sa bheartas, go háirithe, go ndéanfaidh an bhainistíocht an méid seo a leanas:

- dea-shampla a chur ar fáil trí chaitheamh le gach duine san ionad oibre le cúirtéis agus le meas.
- feasacht ar bheartas agus ar nósanna imeachta gearán an BOO a chur chun cinn.
- a bheith airdeallach ar chomharthaí ciaptha agus gníomh a dhéanamh sula n-éiríonn fadhb níos measa.
- freagra íogair a thabhairt ar fhostaí a dhéanann gearán faoi chiapadh.
- míniú a thabhairt ar na nósanna imeachta atá le leanúint má dhéantar gearán faoi ghnéaschiapadh nó faoi chiapadh.
- a chinntiú go gcaitear go cothrom leis an té a deirtear a rinne gnéaschiapadh nó ciapadh.
- a chinntiú nach ndéantar leatrom ar fhostaí atá ag déanamh gearáin as é sin a dhéanamh; agus
- monatóireacht a dhéanamh ar an staid tar éis gearán a dhéanamh chun cosc a chur ar atarlú.

3.1.2 Ról na bhfostaithe

Ní mór d'fhostaithe meas a bheith acu ar dhínit daoine eile san ionad oibre. Cuireann fostaithe le cultúr oibre saor ó chiapadh trí chomhoibriú le straitéisí bainistíochta agus ceardchumainn chun deireadh a chur le ciapadh san ionad oibre.

Aeráid chaidrimh chomhoibritheach a chruthú laistigh den ionad oibre de réir a n-iompair féin. An chaoi a n-iompraíonn siad iad féin agus an chaoi a bhfreagraítear ar an iompar sin,

cuireann sé sin leis an tuiscint ar a bhfuil inghlactha. Tá ról ag fostaithe, ina n-aonar agus laistigh d'fhoirne agus de ghrúpaí araon, maidir le hiompar dearfach a chur chun cinn do dhaoine eile, a bhaineann ar bhealaí soiléire, sibhialta agus measúla le gach duine san ionad oibre.

3.1.3 Cultúr na heagraíochta

Is toisc thábhachtach é cultúr eagraíochta chun timpeallacht dhearfach san ionad oibre a chruthú, a bhunú agus a chothabháil atá saor ó ghnéaschiapadh agus ciapadh, imeaglú nó aon iompar diúltach leanúnach a d'fhéadfadh a bheith ina bhunchloch do chultúr gnéaschiaptha agus ciaptha.

Tá roinnt eilimintí tábhachtach d'ionad oibre dearfach, lena n-áirítear ceannaireacht mhaith (ag treorú trí shampla), cultúr rannpháirtíochta agus sreabhadh cuí cumarsáide, éadulaingt iompair mhíchuí, oiliúint foirne ar iompar nó iompar inghlactha, patrún oscailte agus trédhearcach maidir le meascadh lena chéile ar bhonn cóimheasa agus dínit do chách.

Is ionann cultúr dearfach agus cultúr ina bhfuil fostaithe compordach ag ardú saincheisteannta atá ina n-ábhar imní dóibh, go háirithe iompar míchuí agus ina bhfuil próisis thacaíochta, éifeachtacha agus chothroma mar bhonn agus taca leis sin i bhfeidhm.

3.2 Bearta/gníomhaíochtaí coisctheacha

- Cultúr dearfach san ionad oibre a chur chun cinn agus a threisiú.
- Forbraíodh, úsáideadh agus cuireadh chun cinn Beartas Éifeachtach Frith-ghnéaschiaptha agus ciaptha maidir le hiompraíochtaí míchuí agus cuí.
- Feasacht fhorleathan ar bheartas.
- Oiliúint chuí de réir mar is gá dóibh siúd a bhainistíonn gearáin agus do bhainistíocht líne.
- Tá Teagmhálaithe/seirbhísí tacaíochta comhairleacha cuí ar fáil. Tá sonraí ar fáil ó Rannóg Acmhainní Daonna an BOO.
- Róil agus spriocanna soiléire do chách.

3.3 Ról na dTeagmhálaithe

D'fhéadfadh sé a bheith fiúntach Duine Teagmhála a cheapadh a fheidhmíonn mar an chéad chéim d'aon duine atá ag fiosrú faoi chás féideartha gnéaschiaptha agus ciaptha. Sa chás gur féidir leis an eagraíocht tacú leis sin, is minic a chabhraíonn sé le cúrsaí a réiteach níos luaithe agus níos éifeachtaí. Is ról tacúil a bheadh i ról an Teagmhála den chuid is mó-éisteacht agus treoir a thairiscint maidir le roghanna de réir bheartas agus nósanna imeachta an BOO, iad ar fad faoi rún daingean.

Is é príomhchuspóir an róil ná éisteacht thacúil agus soláthar faisnéise. Ní bheidh aon ról ag

an Teagmhálaí in imscrúdú aon ghearáin agus níor cheart aon bhaint bhreise a bheith aige/aici le sonraí nó ceart agus éagóracha gearáin.

Cuirfear oiliúint chuí ar fáil don duine teagmhála chun cur ar a gcumas an ról a chomhlíonadh.

4. Idirghabháil san ionad oibre ar ghnéaschiapadh agus ar chiapadh

Ag freagairt do ghearán faoi ghnéaschiapadh agus ciapadh san ionad oibre ag an ionad oibre

Fiúntas na luath-idirghabhála

Teastaíonn aird thapa, shocair agus chomhsheasmhach ar aon ghearán faoi ghnéaschiapadh agus ciapadh líomhnaithe, nó ar fheasacht ar a leithéid. Mar phrionsabal ginearálta, is fiú béim a leagan air go dtugann idirghabháil luath an poitéinseal is fearr is féidir do dheathoradh, go háirithe maidir le caidrimh san ionad oibre a athbhunú. Mar sin féin, ní hionann é sin agus cur chuige faoi dheifir. Ba cheart caitheamh le gach cás ar a fhiúntas féin. Éiríonn ábhar atá fadálach, ar chúis ar bith, níos deacra a réiteach ar bhealach dearfach. Is nós imeachta neamhfhoirmiúil agus foirmiúil é an nós imeachta atá leagtha amach anseo thíos chun déileáil le gearán faoi ghnéaschiapadh agus ciapadh san ionad oibre.

Luach na hidirghabhála

Breithniú tábhachtach is ea idirghabháil chun saincheistean a réiteach ag céim luath. Is próiseas neamhfhoirmiúil deonach é ina gcuireann tríú páirtí neamhchlaonta agus inniúil ar chumas daoine aonair oibriú trí choinbhleacht nó easaontas d'fhonn a gcaidreamh a fheabhsú. Is uirlis luachmhar í ag aon chéim i nós imeachta ach go háirithe tairbheach ag an gcéim is luaithe is féidir. Tuigtear go maith go bhfuil seans níos fearr go n-éireoidh go maith le próiseas idirghabhála, má bhaintear úsáid as chomh luath agus is féidir. Tá sé tábhachtach go n-úsáidfear idirghabhálaithe atá cáilithe go cuí (MII cláraithe), bíodh siad inmheánach nó seachtrach. Soláthraíonn an CCÁO seirbhís idirghabhála dearbhaithe ar ardchaighdeán saor in aisce.

4.1 Próiseas neamhfhoirmiúil

4.1.1 Próiseas neamhfhoirmiúil

Tugann cur chuige pras agus réitigh fadhbanna an poitéinseal is fearr chun aghaidh a thabhairt ar líomhaintí faoi ghnéaschiapadh agus ciapadh go héifeachtach. Tá tábhacht ar leith ag baint leis an gcur chuige comhoibríoch agus neamhsháraíochta sin i gcásanna ina gcaithfidh daoine leanúint ar aghaidh ag obair le chéile amach anseo. Tá roinnt eilimintí leis

an bpróiseas sin:

- Glacfar go dáiríre le daoine a bheidh muiníneach go n-éistfear leo agus go ndéanfar measúnú cothrom, tapa agus éifeachtach ar a gcuid saincheistanna.
- Bainisteoirí a bhfuil an muinín agus an cumas acu dul i mbun saincheistanna den sórt sin agus freagairt agus dul i gcomhairle go cuí.
- Beidh ar gach duine meas a léiriú ar rúndacht.
- Fócas i gcónaí ar an gcaidreamh san ionad oibre amach anseo agus ar mheon réitigh fadhbanna

Féadfaidh cur chuige neamhfhoirmiúil aghaidh a thabhairt go héifeachtach ar iompar nach dteastaíonn gan dul i muinín aon ghníomh eile. Uaireanta bíonn an duine a líomhnaítear a bheith ag gabháil don iompar fíor-aineolach go bhfuil an t-iompar a bhfuiltear ag gearán faoi dímheasúil nó gan fáilte nó ag baint de dhuine agus/nó ag cruthú anacair.

Is iad seo a leanas na céimeanna molta i bpróiseas neamhfhoirmiúil:

- Ar an gcéad dul síos, ba cheart don fhostaí (an duine a mheasann go ndearnadh gnéaschiapadh nó ciapadh air) an t-iompar/gníomhartha doghlactha a ardú leis an duine atá i gceist má bhraitheann siad compordach agus é sin á dhéanamh acu. Ba chóir é sin a dhéanamh go tapa agus go socair, ag díriú ar na fíricí maidir le gníomhartha a rinneadh agus a n-iarmhairtí.
- Sa chás go mbraitheann fostaí go mbaineann na hábhair imní le bainisteoir, b'fhéidir gur mhaith leis an bhfostaí an t-ábhar a phlé go neamhfhoirmiúil le bainisteoir a mbainisteora nó le duine ag an gcéad leibhéal bainistíochta eile.
- Má tá sé níos oiriúnaí, ba cheart don duine aonair a bhraitheann go bhfuil iompar doghlactha á dhéanamh air/uirthi a n-imní a phlé leis an duine teagmhála a chuirfidh faisnéis ar fáil maidir le roghanna chun an t-ábhar a réiteach.
- Más rud é ón idirghníomhaíocht sin go bhfanann an fócas ar réiteach neamhfhoirmiúil, déanann an duine aonair teagmháil leis an mBainisteoir Acmhainní Daonna, a dhéanfaidh socruithe chun tús a chur leis an bpróiseas idirghabhála.
- Is é fócas an mhéid thuas ná féachaint leis an ábhar a réiteach go neamhfhoirmiúil trí chomhaontú gan dul i muinín aon chéim eile. Is minic gur leor plé neamhfhoirmiúil chun an duine lena mbaineann a chur ar an eolas faoi éifeachtaí an iompair a líomhnaítear agus d'fhéadfadh tuiscint níos fearr agus comhaontú a bheith ann go stopfaidh an t-iompar. D'fhéadfadh míniú a bheith mar thoradh air freisin ar rún bunaidh an iompair agus/nó comhaontú chun an t-iompar a mhodhnú. Ar an lámh eile, d'fhéadfadh sé a bheith amhlaidh go bhfuil an t-iompar bailí agus réasúnta, agus go bhfuil freagairt an té ar cuireadh oic air ag teacht salach ar an tuiscint a nglactar léi go ginearálta ar an iompar.
- I gcomhthéacs a bheith ar an eolas faoi líomhain ó fhostaí agus ar réitíodh an cheist, d'fhéadfadh luach a bheith ag baint leis an BOO duine a ainmniú chun athbhreithniú a dhéanamh ar dhea-chleachtas go ginearálta san ionad oibre maidir le déileáil le cúrsaí den sórt sin. Mar shampla, feachtas feasachta ina leagtar béim ar shamplaí d'iompar cuí chomh maith le hiompar míchuí agus roinnt mínithe ar éifeachtaí atá le cur ar a súile do gach duine.

4.1.2 An chéim neamhfhoirmiúil a dhúnadh

Seo a leanas roinnt de na céimeanna ba cheart a úsáid go hidéalach chun imeachtaí neamhfhoirmiúla a dhúnadh, lena chinntiú go gcomhlíonfar cearta an dá pháirtí:

- Dúnadh a fháil tar éis réiteach a fháil trí nósanna imeachta neamhfhoirmiúla. Ba cheart tacaíocht nó athbhreithnithe tréimhsiúla a thabhairt don dá pháirtí a mhéid is réasúnach, a bhféadfadh comhairleoireacht nó idirghabhálacha nó seirbhísí tacaíochta iomchuí eile a bheith san áireamh leo, más gá.
- Sa chás go ndearnadh gearán a mheas mar ghearán cráiteach, ba cheart an t-ábhar a chur ar aghaidh trí nósanna imeachta ábhartha eile.
- I go leor cásanna, le comhoibriú na bpáirtithe go léir, is féidir deireadh a chur leis an ábhar ansin.

4.2 Próiseas foirmiúil

Is dea-chleachtas é gur chóir gach bealach réitigh neamhfhoirmiúil - mar atá leagtha amach thuas - a bheartú agus, nuair is cuí, a ídiú sula n-agraítear próiseas foirmiúil.

Níor cheart féachaint ar dhul ar aghaidh chuig próiseas foirmiúil mar phróiseas uathoibríoch agus tá sé tábhachtach go n-aithnítear gurb é cinneadh réasúnta fianaisebhunaithe na bainistíochta é. Níor chóir gearán a chur ar aghaidh chuig próiseas foirmiúil ach amháin tar éis athbhreithniú a dhéanamh ar gach gné de na cúinsí a bhaineann leis na hábhair a ndéantar gearán fúthu. Tá sé tábhachtach a bheith in ann fianaise a thabhairt ar phróiseas cinnteoireachta réasúnta agus d'fhéadfadh sé go mbeadh ort dualgas cúraim na BOO a chosaint níos déanaí, mar sin ba chóir do Roinn Acmhainní Daonna an BOO taifead de sin a choinneáil (féach Lámhleabhar na nAcmhainní Daonna).

Cuimsíonn an próiseas sin gearán foirmiúil agus imscrúdú foirmiúil. Is é cuspóir imscrúdaithe cur chuige aimsithe fíricí a chur ar bun agus fíricí agus inchreidteacht nó eile gearán maidir le bulaíocht líomhnaithe a chinneadh. Is céim shuntasach í, agus ba cheart do gach páirtí a bheith ar an eolas faoi na hiarmhairtí a d'fhéadfadh a bheith ann. Go háirithe, fágfaidh imscrúdú go mbeidh sé níos deacra gnáthchaidreamh san ionad oibre a athbhunú agus b'fhéidir nach mbeidh an toradh inmhianaithe ag na páirtithe lena mbaineann. D'fhéadfadh próiseas araíonachta a thionscnamh sa deireadh, agus ar leithligh, mar gheall ar thoradh imscrúdaithe i leith an duine a ndearnadh gearán faoi, ach beidh an t-imscrúdú féin ina phróiseas aimsithe fíoras ina ndíreofar ar an méid a tharla nó nár tharla.

I gcás ina bhfuil imscrúdú le déanamh, ba cheart na nósanna imeachta a leagtar amach thíos a leanúint.

4.2.1 Gearán foirmiúil

Sa chás nár éirigh le hiarrachtaí an gearán líomhnaithe a réiteach trí mhodhanna neamhfhoirmiúla, nó sa chás go roghnaíonn an gearánach an nós imeachta foirmiúil a agairt mar chéad chéim, déanfaidh an BOO imscrúdú. Caithfear go dáiríre agus faoi rún le gach gearán.

Ní dhéanfar íospairt ar fhostaí ná ní bheidh sé nó sí faoi réir smachtbhanna, as gearán a dhéanamh de mheon macánta, as tacú le gearánach, as fianaise a thabhairt in imeachtaí, nó trí fhógra a thabhairt go bhfuil sé ar intinn aige nó aici aon cheann dá bhfuil anseo roimhe seo a dhéanamh.

- Ba cheart don ghearánach gearán foirmiúil a dhéanamh i scríbhinn ar cheart é a shíniú agus a dhátú. Sa chás nach féidir é sin a dhéanamh, ba cheart don duine a shanntar taifead i scríbhinn a dhéanamh den ghearán agus, arna shíniú ag an ngearánach agus arna dhátú.
- Ba cheart an gearán a theorannú do shonraí beachta maidir le heachtraí bulaíochta líomhnaithe, lena n-áirítear a ndátaí agus ainmneacha finnéithe, nuair is féidir.
- Ba cheart a chur in iúl don ghearánach agus don fhreagróir aidhmeanna agus cuspóirí an phróisis fhoirmiúil, na nósanna imeachta agus an neasachar ama idéalach atá i gceist, agus na torthaí féideartha.
- Ní mór aon doiciméid ábhartha a thabhairt don dá pháirtí lena n-áirítear cóip den Bheartas maidir le Gnéaschiapadh agus Ciapadh a Chosc agus a Réiteach ag an Obair
- Ba cheart go mbeadh an dá pháirtí cinnte de thacaíocht de réir mar is gá le linn an phróisis.
- Féadfaidh an Bainisteoir Acmhainní Daonna cruinniú nós imeachta tosaigh a eagrú, ag a gcastar gach duine ar leithligh, ag tosú leis an duine a dhéanann an líomhain. Ba chóir cóip den ghearán a thabhairt don pháirtí eile ina iomláine nuair a chasfar orthu, agus ba chóir aon doiciméid ábhartha a thabhairt don dá pháirtí lena n-áirítear Beartas an BOO maidir le Gnéaschiapadh agus Ciapadh a Chosc agus a Réiteach ag an Obair. Tá an cruinniú sin roghnach agus déanfar é a thairiscint don dá pháirtí, a mbeidh a fhócas ar an bpróiseas agus ní dhéileálfadh sé le substaint an ghearáin ná le freagraí air sin.

Is féidir socruithe eatramhacha iomchuí a dhéanamh chun gach páirtí lena mbaineann a éascú, nuair is féidir, go dtí go mbeidh toradh ar an imscrúdú. Ag brath ar chúinsí an cháis, d'fhéadfadh go n-áireofaí leis sin, mar shampla, struchtúr bainistíochta líne malartach, athrú stáisiúin oibre, nó iarraidh ar an ngearánach agus/nó an duine a deirtear a rinne gnéasghiapadh nó ciapadh fanacht sa bhaile ar shaoire láníochta. I gcás ina gcuirtear socruithe den sórt sin i bhfeidhm, déantar amhlaidh gan dochar agus ní hionann aon bheart den sórt sin agus pionósú ná smachtbhanna ar aon cheann de na páirtithe lena mbaineann.

Ní mór gearáin fhoirmiúla a chur isteach laistigh de **10 lá oibre** ó thabhairt chun críche aon idirghabhála atá déanta. Caithfear go dáiríre agus faoi rún le gach gearán.

4.2.2 Imscrúdú

Ba cheart an t-imscrúdú a rialú de réir téarmaí tagartha, féach Aguisín 1.

Tá freagracht ar gach páirtí sa phróiseas páirt a ghlacadh gan moill mhíchúil in aon imscrúdú a thionscnaítear mar fhreagra ar líomhain faoi ghnéaschiapadh agus ciapadh.

Le linn an imscrúdaithe, táthar ag súil go leanfar leis an obair mar is gnách.

Is é cuspóir imscrúdaithe a fháil amach ar tharla, ar chothromaíocht na dóchúlachta, na hiompraíochtaí a ndearnadh gearán fúthu, tar éis a shuí cheana féin go dtagann na hiompraíochtaí laistigh den tuairisc ar ghnéaschiapadh agus ar chiapadh san ionad oibre. Táthar ag brath ar shonraí an ghearáin, ar fhreagraí an duine a ndearnadh gearán faoi gach ráiteas finné agus fianaise ábhartha eile chun na críche sin.

Beidh feidhm ag an nós imeachta seo a leanas.

1. Scríobhann an gearánach faoi rún chuig an gCeann Acmhainní Daonna (AD) chun a iarraidh go ndéanfaí imscrúdú faoin Nós Imeachta Foirmiúil. Áireofar sa litir sin an **Fhoirm Ghearáin chomhlánaithe** (i.e. an ráiteas gearáin i scríbhinn), nach mór don ghearánach í a shíniú agus a dhátú.

Ní mór an fhoirm ghearáin a chomhlánú ina hiomláine ag féachaint do cibé nithe mar:

- Líomhaintí sonracha soiléire i gcoinne an duine/na ndaoine aonair ainmnithe
- Dátaí agus amanna an teagmhais/na dteagmhas
- **Liosta finnéithe, más ann dóibh.** Ceanglaítear ar an ngearánach ainmneacha agus sonraí teagmhála na bhfinnéithe a chur isteach maidir le teagmhas/teagmhais shonracha (más ann dóibh) i liosta mar chuid den ghearán a chuirtear isteach agus laistigh den achar ama a fhorordaítear leis an mbeartas. Ní fhéadfaidh an gearánach ach daoine atá in ann fianaise dhíreach a thairiscint maidir le teagmhas/teagmhais líomhnaithe a ainmniú. **Ní ráitis finné iad ráitis ghinearálaithe i gcineál teistiméireachtaí carachtair.** Cuirfear cóipeanna de ráitis finné (más ann dóibh) ar fáil don dá pháirtí sa ghearán de réir an cheartais aiceanta agus phróis chuí an dlí.
- Athfhriotail dhíreacha más féidir cuimhne a dhéanamh orthu.
- Cur síos gairid ar chomhthéacs gach teagmhais.
- Cur síos gairid ar an tionchar/éifeacht a bhí ag gach eachtra ort.
- Aon fhianaise tacaíochta ábhartha eile.
- Seachas idirghabháil, sonraí faoi chuir chuige roimhe seo a rinneadh don fhreagróir (más ann dóibh) agus toradh an nithe sin.

Ní mór an fhoirm ghearáin a úsáid nuair a chuirtear gearán foirmiúil isteach.

Beidh sé de fhreagracht ar an gCeann Acmhainní Daonna (ach amháin sa chás gur páirtí sa ghearán é/i) a mheas, ar athbhreithniú a dhéanamh ar an litir agus ar an bhfoirm ghearáin, ar thug aighneacht an ghearánaigh aghaidh ar na gnéithe riachtanacha a theastaíonn ó ráiteas gearáin i scríbhinn sula dtéann sé/sí ar aghaidh.

In imthosca ina bhfuil an fhoirm ghearáin neamhiomlán nó ina meastar í a bheith neamhleor chun tús a chur le himscrúdú, cuirfidh an Ceann Acmhainní Daonna an méid sin in iúl don ghearánach agus seolfaidh sé ar ais an fhaisnéis go léir a soláthraíodh roimhe sin. Cuirfidh an Ceann Acmhainní Daonna in iúl gur chóir an fhoirm ghearáin a chur isteach arís agus díriú ar na míreanna riachtanacha a liostaítear thuas i gcéim 1, fo-alt 1. Sa chás gur gá foirm ghearáin a chur isteach arís, cuirfear tús leis na hamlínte go léir nuair a gheofar foirm ghearáin atá comhlánaithe go leordhóthanach.

Scríobhann an Ceann Acmhainní Daonna (nó a (h)ainmní), **laistigh de 5 lá oibre**, chuig an ngearánach ag admháil go bhfuarthas an fhoirm ghearáin go foirmiúil.

Ní rachaidh imscrúdú ar aghaidh, agus ní ghníomhachtóidh na hachair ama atá doici-méadaithe sa nós imeachta go dtí go mbeidh an Ceann Acmhainní Daonna (ach amháin i gcás gur páirtí sa ghearán é/i) sásta go soláthraíonn an fhoirm ghearáin an fhaisnéis is gá chun tús a chur le próiseáil an ghearáin.

3. **Nuair atá an Ceann Acmhainní Daonna sásta** go bhfuil an fhoirm ghearáin le-ordhóthanach chun gur féidir an próiseas a chur ar aghaidh, scríobhann sé/sí chuig an bhfreagróir **laistigh de chúig lá oibre eile** ag deimhniú go bhfuarthas gearán foirmiúil, ag cur cóip den **Fhoirm Freagartha ar Ghearán**, an gearán agus fianaise/doiciméid tacaíochta, más ann dóibh, a fuarthas ón ngearánach faoi iamh.
4. Tá **deich lá oibre breise** ag an bhfreagróir (ón dáta a eisiúnn an BOO an fhoirm ghearáin agus fianaise/cáipéisíocht tacaíochta, más ann di) chun freagra a thabhairt trí úsáid a bhaint as an bhFoirm Freagartha ar Ghearán. Nuair a bheidh sé comhlánaithe, ba cheart an fhoirm sin a sheoladh chuig an gCeann Acmhainní Daonna le fianaise/cáipéisí tacaíochta ábhartha (más ann di). Déanfar aon ghearán fritháirimh má ardaíonn an freagróir é a phróiseáil mar chuid d'fhreagra an fhreagróra ar an ngearán faoi shainchúram an imscrúdaithe chéanna.

Ceanglaítear ar an bhfreagróir ainmneacha agus sonraí teagmhála na bhfinnéithe a chur isteach chuig teagmhas/teagmhais ar leith, más ann dóibh, mar chuid den fhreagra ar an ngearán agus laistigh den achar ama a fhorordaítear leis an bpolasaí. Ní fhéadfaidh an gearánach ach daoine atá in ann fianaise dhíreach a thairiscint maidir le teagmhas/teagmhais líomhnaithe a ainmniú. **Ní ráitis finné iad ráitis ghinearálaithe i gcineál teistiméireachtaí carachtair.** Cuirfear cóipeanna de ráitis finné (más ann dóibh) ar fáil don dá pháirtí sa ghearán de réir an cheartais aiceanta agus phróis chuí an dlí.

5. Laistigh de **dheich lá oibre eile**, comhlánóidh an Ceann Acmhainní Daonna/ainmnitheach an **tlarratas Forlíontach ar Thairiscint – Seirbhísí Imscrúdaithe san Ionad Oibre Seachtrach** le sonraí pearsanta cosúil le hainmneacha agus seoltaí teagmhála arna n-athachtú agus cuirfidh sé/sí faoi bhráid na hOifige um Sholáthar Rialtais (OSR). Próiseálfaidh an OSR an IfaT agus cuirfidh sé/sí toradh an phróisis tairisceana in iúl do Cheann Acmhainní Daonna/ainmnitheach an BOO. Rachaidh an Ceann Acmhainní Daonna/ainmnitheach i dteagmháil leis an gcuideachta rathúil de réir mar is cuí.

Ní mór conradh seirbhísí a shíniú sula gcuirfear tús le haon imscrúdú. Tá téarmaí tagartha maidir le seoladh an imscrúdaithe ar fáil anseo ag Aguisín 2.
6. Laistigh den chreat ama céanna (*ag 5 thuas*), cuirfear an Fhoirm Freagartha ar Ghearán comhlánaithe ¹⁴ agus fianaise/cáipéisí tacaíochta más ann di, ar aghaidh chuig an ngearánach.
7. Laistigh de **thrí lá oibre eile** ó bhunú chonradh na seirbhísí, tabharfaidh an Ceann Acmhainní Daonna gach doiciméad don imscrúdaitheoir/do na himscrúdaitheoirí agus cuirfidh sé/sí comhairle ar na páirtithe sa ghearán maidir le hainm/ainmneacha an imscrúdaitheora.
8. Beidh an Ceann Acmhainní Daonna (nó a (h) ainmní) freagrach as gach ábhar a bhaineann le riaradh an imscrúdaithe, m.sh. socruithe agus fógra faoi chruinniú/chruinnithe imscrúdaithe; idirchaidreamh a dhéanamh leis na páirtithe sa ghearán; idirchaidreamh a dhéanamh leis an imscrúdaitheoir, srl.
9. Déanfar an t-imscrúdú i gcomhréir leis na téarmaí tagartha sonraithe (agus leis an bprótacal atá ann) atá ar fáil i *bhFoscúbhinn 2*.
10. Ní mór don tuarascáil imscrúdaithe a eisiúint chuig na páirtithe sa ghearán agus chuig an gCeann Acmhainní Daonna tráth nach déanaí ná **60 lá oibre** ón dáta a shínítear an conradh seirbhísí. Cinnfear sa tuarascáil imscrúdaithe, maidir le gach gné den ghearán, an bhfuil an eilimint inchreidte agus an bhfuil cás le freagairt, go dtagann an t-iompar faoin sainmhíniú ar bhulaíocht atá sa bheartas agus an bhfuil cás le freagairt go ndearna an freagróir an t-iompar atá i gceist. Ina theannta sin, soláthróidh an tuarascáil cinneadh foriomlán an bhfuil cás le freagairt nó nach bhfuil go raibh an freagróir i mbun bulaíochta. Féadfaidh an tuarascáil imscrúdaithe a chinneadh, i gcás inarb iomchuí, go bhfuil cás le freagairt go raibh gearán cráiteach/mailíseach i.e. gurbh é sin an rún a bhí leis. Tabharfaidh sé sin an t-imscrúdú chun críche.
11. Ní féidir na teorainneacha ama a mholtar maidir leis an 60 lá oibre a shíneadh ach amháin i gcúinsí an-eisceachtúla, faoi réir rogha Cheann Acmhainní Daonna an BOO i gcomhairle leis an gcuideachta imscrúdúcháin.
12. Beidh sé de fhreagracht ar an imscrúdaitheoir/ar na himscrúdaitheoirí cóipeanna de thuarascáil deiridh an imscrúdaithe a chur ar aghaidh chuig na páirtithe sa ghearán agus chuig Ceannasaí na Comhairle. I gcásanna ina bhfuil níos mó ná gearánach

amháin agus/nó freagróir amháin i gceist leis an ngearán, eiseofar cóip den tuarascáil imscrúdaithe chuig gach ceann de na páirtithe sa ghearán.

Déanfaidh an Ceann Acmhainní Daonna an tuarascáil imscrúdaithe deiridh a tharchur chuig an Stiúrthóir ábhartha lena breithniú. Cinnfidh an Stiúrthóir, agus tuarascáil an imscrúdaitheora agus torthaí na bhfíoras inti á mbreithniú aige, cén ghníomhaíocht atá le déanamh a eascróidh as an tuarascáil sin.

Sa chás go bhfuil gearán i gcoinne Príomhfheidhmeannaigh, ainmneoidh an Príomhfheidhmeannach Stiúrthóir mar an duine idirchaidrimh idir an Ceann Acmhainní Daonna agus an Roinn.

I gcúinsí den sórt sin, cuirfear an tuarascáil deiridh faoi bhráid na Roinne lena próiseáil.

4.2.3 Torthaí a chur in iúl

Tá sé ríthábhachtach aon toradh a chur in iúl go héifeachtach. Maidir leis sin, ba chóir don BOO a chinntiú go gcuirtear torthaí in iúl go híogair agus go cothrom. Tá gach páirtí a bhfuil baint dhíreach acu leis an ngearán (an gearánach/na gearánaigh agus an freagróir/na freagróirí) i dteideal a fháil amach an seasfar leis an ngearán go hiomlán nó go páirteach nó, mura seasfar leis, an chúis/na cúiseanna cén fáth.

D'fhonn amhras a sheachaint, tá sonraí sonracha faoi ghníomh araíonachta nó faoi ghníomh eile atá le déanamh i gcoinne aon pháirtí faoi rún, agus níl páirtithe eile i dteideal, ar ndóigh, an fhaisnéis sin a fháil mar chuid den toradh.

Éilíonn dualgais Sláinte agus Sábháilteachta ar an BOO, tar éis guais a aithint, go gcaithfidh siad bearta rialaithe a chur i bhfeidhm. Is éard atá i gceist leo sin ná gníomhartha coiscithe, deireadh a chur leis an iompar, bearta cosanta agus gníomhartha feabhais a bhainistiú, nuair is cuí. Ba chóir don BOO taifid a choinneáil freisin ar gach gníomh dá leithéid a rinneadh.

4.2.4 Achomhairc

Achomharc Seachtrach

Mura réitíonn na nósanna imeachta atá sa Bheartas seo gearán faoi ghnéaschiapadh agus ciapadh nó más rud é nach bhfuil an duine aonair sásta le toradh na nósanna imeachta tá sé de rogha aige/aici éileamh a thaisceadh leis an CCÁO (nó leis an gCúirt Chuarda in éileamh inscne) faoi na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta (ACF). Ba cheart do ghearánach a bheith ar an eolas go bhfuil teorainneacha diana ama i bhfeidhm maidir le gearán a dhéanamh faoin ACF, agus ní mór gearán a tharchur chuig an CCÁO laistigh de 6 mhí ón ngníomh idirdhealaithe deireanach.

Tá eolas, treoir agus foirmeacha gearáin ar fáil ar láithreán gréasáin an CCÁO;
www.workplacerelations.ie

4.2.5 Gearáin chráiteacha a bhainistiú

Is féidir cur síos a dhéanamh ar ghearán cráiteach mar líomhain atá á dhéanamh gan bhunús agus le hintinn mhailíseach, áit a gcuireann duine go feasach nó gan aird ar cé acu atá sé fíor nó nach bhfuil i leith duine eile go líomhnaítear go ndearna sé gnéaschiapadh nó ciapadh air. D'fhéadfadh sé sin a bheith i gceist freisin i gcás ina ndéanann duine amháin gearán mailíseach faoi dhuine a líomhnaítear a bheith ag déanamh gnéaschiaptha nó ciaptha ar thríú páirtí gan fírinneacht an éilimh a fhiosrú go hiomlán.

Tá sé de chumhacht ag gearán cráifeach cur isteach go mór ar shaol duine eile, agus níor cheart beag is fiú a dhéanamh den damáiste a d'fhéadfadh a bheith ann. Is féidir le bheith cúisithe as bulaíocht tionchar tromchúiseach a imirt ar aon duine agus a cháil nó a cáil a laghdú i súile daoine eile, fiú má léirítear ina dhiaidh sin nár cruthaíodh iad. Ba cheart dóibh siúd a dhéanann gearáin agus dóibh siúd a bhfuil baint acu leis an measúnú luath ar chúinsí gearáin a bheith aireach i gcónaí ar chomhthéacs agus ar ghnéithe staide an imeachta agus glacadh leis na dearcthaí agus na tuairimí éagsúla a thugann daoine éagsúla chuig an ócáid chéanna.

Má dhéantar gearán cráiteach, má chruthaítear é, d'fhéadfadh impleachtaí tromchúiseacha a bheith aige d'fhostaíocht an duine a dhéanann gearán den sórt sin, agus áirítear leis sin gníomh araíonachta nuair a bhunaítear é.

5. Próiseas foirmiúil agus obair leantach a thabhairt chun críche

Ní mór glacadh leis gur féidir caidrimh an-roinnteacha a bheith mar thoradh ar imscrúduithe do dhaoine aonair, d'fhoirne agus do ranna. D'fhéadfaí a mheas gur cuí cruinniú athmhuintearais nó athshlánaithe de chineál éigin, nó seisiún oibre foirne, chun cumarsáid oibre níos sláintiúla a athbhunú don todhchaí. I go leor cásanna, le comhoibriú na bpáirtithe go léir, is féidir leis an ábhar scíth a ligean anseo.

Ag deireadh an phróisis fhoirmiúil, ba chóir don BOO doiciméid a choinneáil, de réir Bheartas Cosanta Sonraí an BOO.

6. An Coimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre (CCÁO)

6.1 Ról an CCÁO

6.1.1 Réamhrá

Mura bhfuil an duine aonair sásta le toradh an nós imeachta seo tá sé de rogha aige/aici éileamh a thaisceadh leis an CCÁO (nó leis an gCúirt Chuarda in éileamh inscne) faoi na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta (ACF). Ba cheart do ghearánach a bheith ar an eolas go bhfuil teorainneacha diana ama i bhfeidhm maidir le gearán a dhéanamh faoin ACF, agus ní mór gearán a tharchur chuig an CCÁO laistigh de 6 mhí ón ngníomh idirdhealaithe deireanach. 69 thíos).

6.1.2 Córas chun gearán/cásanna faoi ghnéaschiapadh agus ciapadh a phróiseáil

Fóram um shásamh: Alt 77(1)

Is é an CCÁO an príomhfóram anois chun déileáil le gearáin fostaíochta. Bunaithe faoin Acht um Chaidreamh san Áit Oibre 2015, tá sé tar éis na feidhmeanna a chuir an Binse Comhionannais, an Coimisiún um Chaidreamh Oibreachais agus an Binse Achomhairc Fostaíochta i gcrích roimhe seo a shú isteach.

Déanann an CCÁO agus an Chúirt Oibreachais gearáin maidir le ciapadh ar fhorais inscne agus neamhinscne araon, lena n-áirítear dífhostú, a imscrúdú ar an gcéad dul síos ar achomharc. Feidhmíonn an CCÁO agus an Chúirt Oibreachais araon mar chomhlachtaí gar - bhreithiúnacha agus iad ag déileáil le héilimh chomhionannais. I ngearáin maidir le gnéaschiapadh (agus gach gearán inscnebhunaithe) féadfaidh an fostaí an CCÁO a sheachaint agus an t-ábhar a atreorú chuig an gCúirt Chuarda.

Tá eolas agus treoir ar fáil ar láithreán gréasáin an CCÁO. Lena chois sin, tá foirmeacha ábhartha agus cinntí comhionannais ó 1996 ar fáil. Soláthraíonn an CCÁO foirm ghearáin chun gearáin a atreorú ar a láithreán gréasáin. Is féidir gearáin a chur isteach ar líne. Tá sé riachtanach go n-úsáideann gearánach teideal ceart dlíthiúil an fhostóra, nó d'fhéadfadh sé a bheith dodhéanta dliteanas a bhunú.

Féadfaidh páirtí in imeachtaí os comhair an CCÁO (nó na Cúirte Oibreachais) ionadaíocht a dhéanamh dóibh féin nó d'aon duine aonair nó comhlacht a bheidh údaráithe ag an bpáirtí sin má cheadaíonn an Chúirt Oibreachais amhlaidh.

Idirghabháil.

Féadfaidh Ard-Stiúrthóir an CCÁO gearáin chiaptha a atreorú le haghaidh idirghabhála sa chás go bhfeictear dó/di gur gearán é ar féidir é a réiteach. Sanntar atreoruithe den sórt sin d'oifigeach idirghabhála a bhíonn i dteagmháil leis na páirtithe chun ábhair a réiteach. Déanann an t-oifigeach idirghabhála téarmaí aon réitigh a thaifeadadh i scríbhinn agus cuireann sé é seo ar fáil d'Ard-Stiúrthóir an CCÁO. Tá téarmaí an rúin faoi rún agus ceangailteach ar na páirtithe.

Imscrúdú ag an CCÁO

Déanann oifigeach breithnithe de chuid an CCÁO imscrúdú ar ghearán nach meastar a bheith oiriúnach le haghaidh idirghabhála, nó nach réitítear le linn idirghabhála. Féadfar an gearán a chinneadh ar bhonn aighneachtaí i scríbhinn mura gcuireann páirtí amháin, nó níos mó, ina choinne.

Déantar éisteachtaí CCÁO go poiblí ach amháin má chinneann an tOifigeach Breithnithe ábhartha, as a dtairiscint féin, nó tar éis iarratais ó pháirtí sna himeachtaí, gur cheart na himeachtaí a sheoladh go príobháideach de bharr 'cúinsí speisialta' a bheith ann. Mar shampla, d'fhéadfadh cúinsí a bheith san áireamh le 'cúinsí speisialta' ina bhfuil páirtí faoi mhíchumas nó riocht sláinte, nach mian leo a nochtadh; cásanna a bhaineann le saincheisteanna de chineál íogair amhail gnéaschiapadh; cásanna a bhaineann le nochtadh cosanta; nó cásanna a bhféadfadh baol díobhála do pháirtí a bheith mar thoradh orthu má thionóltar an éisteacht go poiblí, nó má ainmnítear na páirtithe sa chinneadh.

Ba chóir a thabhairt faoi deara, toisc go measann na páirtithe araon go bhfuil 'cúinsí speisialta' ann nó go bhféadfadh tionchar a bheith ag gearán fostaíochta nó comhionannais ar cháil duine aonair trí ghearán a phlé go poiblí, nach cúis é sin go huathoibríoch go n-éistfí go príobháideach leis an éisteacht.

I ndeireadh na dála, is faoin Oifigeach Breithnithe atá sé cinneadh a dhéanamh bunaithe ar fhíricí an cháis de réir an dlí agus an nós imeachta chóir. Is iondúil go ndéanfaidh an tOifigeach Breithnithe cinntí den sórt sin ag an éisteacht cé go bhféadfaidh páirtithe a dtuairimí a chur in iúl roimh an éisteacht. Nuair a bheidh cinneadh déanta go bhfuil cás le dul ar aghaidh go poiblí, féadfar daoine den phobal a ligean isteach san éisteacht. Má chinneann an tOifigeach Breithnithe gur chóir an éisteacht a thionól go príobháideach, ní ligfear daoine den phobal isteach.

Tar éis na héisteachta, ullmhóidh an tOifigeach Breithnithe cinneadh i scríbhinn ar an gcás. Cuimseoidh sé sin cinneadh nó moladh maidir le gach gearán nó díospóid. Eiseofar é sin do na páirtithe. Déanfar an cinneadh a uaslódáil chuig láithreán gréasáin an CCÁO freisin. Féadfar leagan anaithnidithe den chinneadh a uaslódáil i gcás ina gcinnfidh an tOifigeach Breithnithe ag an éisteacht, as a stuaim féin, nó tar éis iarratais ó pháirtí sna himeachtaí, gur cheart an cinneadh a anaithnidiú de bharr 'cúinsí speisialta' a bheith ann.

Cumhachtaí imscrúdaithe

Tá cumhachtaí fairsinge ag an CCÁO agus ag an gCúirt Oibreachais araon de bhun barántais chuardaigh chun dul isteach in áitreabh fostóra, chun a cheangal go dtabharfar ar aird taifid, doiciméid, srl., a mheastar a bheith ábhartha maidir le himscrúdú, nó chun iniúchadh a dhéanamh ar aon obair atá ar siúl ar an áitreabh. Féadfaidh an CCÁO agus an Chúirt Oibreachais araon a cheangal ar dhuine faisnéis a bhaineann le himscrúdú a thabhairt ar aird nó freastal os comhair an CCÁO nó na Cúirte Oibreachais agus fianaise a thabhairt os a gcomhair. Ní eascraíonn aon dliteanas as nochtadh faisnéise don CCÁO nó don Chúirt Oibreachais le linn imscrúdaithe (nó le linn idirghabhála).

Ceart chun faisnéise

Tá sé de cheart ag an ngearánach 'faisnéis ábhartha' a lorg ó fhostóir faoi ghníomhartha líomhnaithe gnéaschiaptha nó ciaptha, faoi theip an fhostóra déileáil leo nó faoi nósanna imeachta ábhartha. Níl aon dualgas ar an bhfostóir an fhaisnéis a sholáthar, ach féadfaidh an Chúirt Chuarda, an CCÁO nó an Chúirt Oibreachais, in imeachtaí ina dhiaidh sin, cibé tátail is cuí a bhaint as an teip an fhaisnéis a sholáthar. Má iarrann sé/sí eolas ó fhostóir, is féidir leis an ngearánach Foirm EE2 a úsáid, atá ar fáil ar láithreán gréasáin an CCÁO.

Tá cearta reachtúla ar leith ag fostaí chun rochtain a fháil ar fhaisnéis phearsanta atá i seilbh a fhostóra nó a fostóra, mar a fhoráiltear faoin Acht um Shaoráil Faisnéise 2014 agus/nó faoin reachtaíocht ábhartha um chosaint sonraí.

Cúiteamh

Is é an t-uasmhéid is féidir leis an CCÁO, agus an Chúirt Oibreachais ar achomharc, a bhronnadh ar ghearánaigh a bhí ag fáil pá tráth atreoraithe an éilimh (nó tráth an dífhostaithe) ná 104 seachtain pá (nó €40,000, más mó é); i gcás gearánaigh eile is é €13,000 an uasdhámhachtain (mar shampla, gearáin a bhaineann le rochtain ar fhostaíocht).

Níl aon teorainn leis an méid cúitimh a d'fhéadfadh an Chúirt Chuarda a bhronnadh i ngearáin chiaptha inscnebhunaithe.

Féadfar ordú le haghaidh na córa comhionainne nó le haghaidh cúrsa sonraithe caingne a dhéanamh freisin. I ngearáin a bhaineann le dífhostú, féadfaidh an CCÁO, an Chúirt Oibreachais nó an Chúirt Chuarda athfhostú nó athfhrúiliú a ordú freisin.

Ceart achomhairc

Féadfaidh páirtí i gcás ina n-eisíonn an CCÁO cinneadh achomharc a dhéanamh chun na Cúirte Oibreachais laistigh de 42 lá ón gcinneadh sin trí fhógra i scríbhinn. Eiseoidh an Chúirt Oibreachais cinneadh in am is i dtráth agus tá na roghanna céanna aici maidir le cúiteamh agus atá ag an CCÁO. Féadfaidh ceachtar de na páirtithe san Ard-Chúirt achomharc a dhéanamh i gcoinne cinneadh ón gCúirt Oibreachais ar phointe dlí.

Cur i bhFeidhm

Féadfaidh an Chúirt Dúiche cinntí an CCÁO nach gcuirtear i gcrích laistigh de 56 lá a fhorfheidhmiú. Féadfar cinntí na Cúirte Oibreachais nach gcuirtear i gcrích laistigh de 42 lá a fhorfheidhmiú sa Chúirt Dúiche freisin. Is féidir gearánach nó comhlacht a bhfuil an fostaí ina bhall de iarratas ar fhorghníomhú a dhéanamh chuig breitheamh ar an gCúirt Dúiche.

Dúbláil

Ní fhéadfaidh fostaí sásamh a lorg mar gheall ar chiapadh faoi na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta má tá imeachtaí tionscanta acu faoin dlí coiteann maidir leis an ngearán céanna. Níl duine a chuir éileamh ar chiapadh faoi bhráid an CCÁO i dteideal damáistí faoin dlí coiteann i leith an éilimh sin má socraíodh in idirghabháil é nó má tá tús curtha le himscrúdú.

Teorainn ama: Alt 77(5)

Ní mór gearán faoi chiapadh nó gnéaschiapadh a dhéanamh laistigh de 6 mhí ón uair a líomhnaítear gur tharla an ciapadh sin, nó an rud is déanaí. Féadfar an teorainn ama sé mhí a fhadú suas le huastréimhse 12 mhí ar chúis réasúnach. Mura ndéantar gearán a tharchur laistigh den teorainn ama, féadfaidh Oifigeach Breithnithe síneadh a dheonú suas le huasteorainn ama 12 mhí más rud é, i dtuairim an Oifigigh Breithnithe, gur léirigh an gearánach ‘cúis réasúnach’ leis an moill.

Is faoin Oifigeach Breithnithe amháin atá an cinneadh an t-am a shíneadh. Má tá gearánach ag lorg síneadh ama, beidh orthu réasúnaíocht mhionsonraithe agus aon doiciméid tacaíochta a chur ar fáil mar thaca leis an iarratas.

Íospairt agus cion alt 98

Tarlaíonn íospairt faoin ACF sa chás go ndífhostaítear fostaí, nó go gcuireann a f(h)ostóir cóir dhíobhálach eile air/uirthi ar aon cheann de na cúiseanna seo a leanas:

- gearán a dhéanamh faoi ghnéaschiapadh nó faoi chiapadh.
- imeachtaí dlí a thionscnamh.
- tar éis ionadaíocht nó tacaíocht a thabhairt do ghearánach.
- is finné é/í.
- tar éis cur i gcoinne gnímh atá neamhdhleathach faoi ACF; nó
- tar éis fógra a thabhairt go bhfuiltear chun aon cheann dá bhfuil thuas a dhéanamh.

Féadfar gearáin maidir le híospairt a tharchur chuig an CCÁO. Is cion é dífhostú sa chomhthéacs seo a d'fhéadfaí a ionchúiseamh. D'fhéadfadh sé go mbeadh ar fhostóir an fostaí a athfhostú nó a athfhrúiliú ar é a chiontú, nó fineáil agus/nó cúiteamh araon a íoc.

7. Ginearálta

7.1 Beartas a chur in iúl

Cuirfear an beartas seo in iúl go héifeachtach dóibh siúd go léir a bhféadfadh sé dul i bhfeidhm orthu, lena n-áirítear bainistíocht, fostaithe, páirtithe leasmhara, agus teagmhálacha gnó eile, amhail iad siúd a sholáthraíonn agus a fhaigheann earraí agus seirbhísí. D'fhéadfadh nuachtlitreacha, lámhleabhair oiliúna, cúrsaí oiliúna, bileoga, láithreáin ghréasáin, ríomhphoist, gearrchomhráití roimh obair agus cláir fógraí a bheith i gceist le modhanna éifeachtacha chun beartas a chur in iúl.

Cumarsáid le fostaithe

Cuirfear fostaithe nua, lena n-áirítear iad siúd atá i mbun bainistíochta agus gach post freagrachta eile, ar an eolas faoin mbeartas mar chuid d'aon phróiseas ionduchtúcháin foirmiúil chun eolas a chur ar a bpoist agus ar a dtimpeallacht oibre agus ar aon rialacha agus rialacháin a bhfuil feidhm acu.

Tá Beartas maidir le Cosc agus Réiteach ar Ghnéaschiapadh agus Ciapadh ag an Obair ar fáil do bhaill foirne ar faoi BOOnna atá sé an t-eolas cuí a chur isteach www.ddletb.ie

Ba chóir d'fhostaithe atá ann cheana cumarsáid nuashonraithe rialta a fháil ar an mbeartas.

Cumarsáid le daoine nach fostaithe iad

Ba cheart achoimre ar **Bheartas maidir le Cosc agus Réiteach ar Ghnéaschiapadh agus Ciapadh san Ionad Oibre** a thaispeáint go feiceálach nuair is cuí agus mar a shainithnítear

ar an measúnú riosca, mar shampla in áiteanna ina mbíonn daoine den phobal, páirtithe leasmhara.

7.2 Monatóireacht á déanamh ag an BOO

Tá an BOO tiomanta do mhonatóireacht agus taifeadadh a dhéanamh ar theagmhais de ghnéaschiapadh agus de chiapadh ag an obair.

Ba chóir staitisticí agus eolas a bhailítear ó mhonatóireacht den sórt sin a thaifeadadh agus a úsáid chun cabhrú leis an BOO gníomh ceartaitheach a dhéanamh nó feabhas leanúnach a bhaint amach i gcur i bhfeidhm an bheartais agus an nós imeachta um chosc bulaíochta.

7.3 Oiliúint agus Maoirseacht

Ba cheart cibé faisnéis, oiliúint, forbairt agus maoirseacht is gá a chur ar fáil d'fhostaithe chun cosc a chur ar ghnéaschiapadh agus ar chiapadh agus chun a bhfreagrachtaí faoin mbeartas seo a chomhlíonadh. Ba chóir go n-áireodh sé sin:

- fostaithe a chur ar an eolas faoi **Bheartas maidir le Gnéaschiapadh agus Ciapadh a Chosc agus a Réiteach san Ionad Oibre.**
- eolas ar an iompar cuí chun cloí le téarmaí an bheartais.
- oiliúint, más gá, chun an beartas a chomhlíonadh; agus
- cúnamh, más gá, chun teagmhas gnéaschiaptha agus ciaptha a shárú, chomh maith le maoirseacht leordhóthanach agus eolasach ar an timpeallacht oibre.

Ba cheart go n-áireofaí sa bheartas gealltanais maidir le hoiliúint agus maoirseacht foirne mar a shainaithnítear sa mheasúnú riosca ar shaincheistean a bhaineann le gnéaschiapadh agus ciapadh ag an obair, lena n-áirítear oiliúint a sholáthar do bhainisteoirí, do mhaoirseoirí agus do gach ball foirne, ag ionductú nó trí thionscnaimh iomchuí múscaithe feasachta. Sainaithneoidh a leithéid d'oiliúint na tosca a chuireann le timpeallacht oibre saor ó bhulaíocht agus a chuireann eolas ar fáil do rannpháirtithe faoina bhfreagrachtaí faoin mbeartas agus faoi aon fhadhbanna is dócha a bheidh acu.

Tá oiliúint den sórt sin tábhachtach go háirithe do na baill foirne sin atá freagrach as maoirseacht agus as an mbeartas a chur i bhfeidhm agus as freagairt do ghearáin.

Chinnteodh an dea-chleachtas go gcoinneodh an fostóir taifid ar gach oiliúint den sórt sin.

7.4 Athbhreithnithe

Déanfaidh na páirtithe sa chomhaontú seo athbhreithniú ar an mbeartas seo ar leibhéal náisiúnta de réir mar atá sceidealaithe ag an bhFóram Comhairleach Náisiúnta nó sa chás go gcinneann reachtaíocht go bhfuil gá le hathrú.

Is feidhm Feidhmiúcháin de chuid an BOO é a chinntiú go ndéantar monatóireacht, oiliúint agus athbhreithnithe.

Aguisín 1:

Téarmaí Tagartha maidir le hImscrúdú Foirmiúil a dhéanamh

Soláthraítear san aguisín seo téarmaí tagartha lena rialaítear imscrúduithe faoin nós imeachta foirmiúil.

Téarmaí Tagartha chun gearáin a imscrúdú – Céim Foirmiúil 1

1. Imscrúdú a dhéanamh ar an ngearán.
2. An t-imscrúdú a dhéanamh i gcomhréir leis an bprótacal.
3. Nós imeachta cóir agus ceartas nádúrtha a chur ar fáil don ghearánach/do na gearánaigh agus don fhreagróir/do na freagróirí.
4. Tuarascáil ar na torthaí a eisiúint bunaithe ar an bhfianaise a cuireadh i láthair:
 - **A chinneadh an bhfuil cás le freagairt, maidir le gach gné den ghearán, go dtagann an t-iompar atá i gceist faoin sainmhíniú ar bhulaíocht atá sa bheartas seo.**
 - **A chinneadh an bhfuil cás le freagairt, maidir le gach gné den ghearán, go raibh an freagróir i mbun an iompair atá i gceist.**
 - **Cinneadh foriomlán a thabhairt i dtaobh an bhfuil cás le freagairt go raibh an freagróir i mbun gnéaschiaptha agus ciaptha.**
 - **Cinneadh foriomlán a sholáthar, nuair is cuí, i dtaobh an bhfuil cás le freagairt go raibh sé ar intinn ag duine gearán cráiteach/mailíseach a dhéanamh.**
5. Cloí leis na hachair ama chun an t-imscrúdú a bhrostú mar a mholtar sa *Bheartas maidir le Gnéaschiapadh agus ciapadh a Chosc – Nós Imeachta Gearán d'fhoireann an BOO*.

6. Oibriú laistigh den bhuiséad comhaontaithe chun an t-imscrúdú a chomhlíonadh faoin gconradh le haghaidh seirbhíse leis an BOO ainmnithe.

NB: Teastaíonn beirt imscrúdaitheoirí ag féachaint do chothromaíocht inscne i ngach gearán ciaptha líomhnaithe.

Prótacal maidir le himscrúduithe a sheoladh

Ba cheart an prótacal seo a leanúint. Luíonn na dátaí ar a dtionóltar cruinnithe agus an t-ord ar laistigh de a sceidealaítear cruinnithe leis an imscrúdaitheoir ach ba cheart seicheamhú agallaimh an ghearánaigh/na ngearánach, an fhreagróra/na bhfreagróirí, an fhinné/na bhfinnéithe a leanúint.

Cumhdóidh an t-imscrúdú an gearán/na gearáin shonracha a dhéantar i gcoinne an fhreagróra/na bhfreagróirí ainmnithe agus tabharfaidh sé aghaidh freisin ar aon fhaisnéis/fianaise bhreise a thagann chun cinn le linn an imscrúdaithe ach maidir leis an ngearán amháin.

Beidh rúnaí taifeadta in éineacht leis an imscrúdaitheoir ag gach cruinniú imscrúdaithe.

Gearánach a chur faoi agallamh:

- Comhairle a thabhairt go ndéanfar an t-imscrúdú agus aird chuí á tabhairt ar rúndacht.
- Sa chás go bhfuil páirtithe san imscrúdú á gcur faoi agallamh, tá sé/sí i dteideal comhghleacaí oibre nó ionadaí ceardchumainn a bheith in éineacht leis/léi ag an agallamh imscrúdaithe.
- Dréacht-mhiontuairiscí deiridh an agallaimh imscrúdaithe a chur ar aghaidh chuig an ngearánach agus deis a thabhairt chun leasuithe sonracha *a mholadh (le cur isteach i scríbhinn)* ar chúrsaí **cruinnis nó ar fhíricí** sa mhiontuairisc. Is faoin imscrúdaitheoir/faoi na himscrúdaitheoirí atá sé glacadh le haon leasuithe atá beartaithe.
- Miontuairisc dheiridh an chruinnithe a chur ar aghaidh chuig an ngearánach, ina leagtar amach an bonn ar ar diúltaíodh d'aon leasuithe a moladh.

Freagróir a chur faoi agallamh:

- Comhairle a thabhairt go ndéanfar an t-imscrúdú agus aird chuí á tabhairt ar rúndacht.
- Sa chás go bhfuil páirtithe san imscrúdú á gcur faoi agallamh, tá sé/sí i dteideal comhghleacaí oibre nó ionadaí ceardchumainn a bheith in éineacht leis/léi ag an agallamh imscrúdaithe.
- Dréacht-mhiontuairisc deiridh an agallaimh imscrúdaithe a chur ar aghaidh chuig an ngearánach agus deis a thabhairt chun leasuithe sonracha *a mholadh (le cur isteach i scríbhinn)* ar chúrsaí **cruinnis nó ar fhíricí** sa mhiontuairisc. Is faoin imscrúdaitheoir/faoi na himscrúdaitheoirí atá sé glacadh le haon leasuithe atá beartaithe.
- Miontuairisc dheiridh an chruinnithe a chur ar aghaidh chuig an ngearánach, ina leagtar amach an bonn ar ar diúltaíodh d'aon leasuithe a moladh.

Agallamh a chur ar fhinné:

- Féadfaidh an t-imscrúdaitheoir ráitis finné aonair sínithe agus dátaithe maidir le teagmhas/teagmhais líomhnaithe a lorg roimh agallamh le finné agus de réir an chreata ama a fhorordaíonn an t-imscrúdaitheoir/na himscrúdaitheoirí.
- **Cuireadh a thabhairt don fhinné ainmnithe teacht chuig cruinniú.** I gcúinsí den sórt sin, ullmhóidh an t-imscrúdaitheoir dréacht-mhiontuairisc den agallamh agus cuirfear ar fáil don fhinné é. Déanfaidh an finné athbhreithniú ar an dréacht-mhiontuairisc, agus más cuí, molfaidh sé/sí leasuithe sonracha *(i scríbhinn)* ar chúrsaí **cruinnis nó ar fhíricí** sa mhiontuairisc de réir mar is cuí agus laistigh den tréimhse ama a fhorordóidh an t-imscrúdaitheoir/na himscrúdaitheoirí. Déanfaidh an t-imscrúdaitheoir athbhreithniú agus cinneadh maidir le haon leasú/leasuithe a chuirfear isteach i scríbhinn. Soláthróidh an t-imscrúdaitheoir/na himscrúdaitheoirí miontuairisc dheiridh don fhinné.
- **Rud atá tábhachtach, i gcás ina gcuirtear ráitis iomadúla finné ar fáil maidir le teagmhas/teagmhais áirithe,** mura bhfuil éagsúlacht shuntasach san fhianaise a thairgtear sna ráitis finnéithe a sholáthraítear, féadfaidh an t-imscrúdaitheoir a mheas gur leor agallaimh theileafóin/ghréasánbhunaithe. Tá agallamh teileafóin/ghréasánbhunaithe le finné i gcúinsí den sórt sin faoi réir chomhaontú an fhinné. I gcúinsí den sórt sin, ullmhóidh an t-imscrúdaitheoir dréacht-mhiontuairisc den agallamh agus cuirfear ar fáil don fhinné é. Déanfaidh an finné athbhreithniú ar an dréacht-mhiontuairisc, agus más cuí, molfaidh sé/sí leasuithe sonracha *(i scríbhinn)* ar chúrsaí **cruinnis nó ar fhíricí** sa mhiontuairisc de réir mar is cuí agus laistigh den tréimhse ama a fhorordóidh an t-imscrúdaitheoir/na himscrúdaitheoirí. Déanfaidh an t-imscrúdaitheoir athbhreithniú agus cinneadh maidir le haon

leasú/leasuithe a chuirfear isteach i scríbhinn. Soláthróidh an t-imscrúdaitheoir/na himscrúdaitheoirí miontuairisc dheiridh don fhinné.

- **Níl comhráitis finné inghlactha.** Baineann sé sin le cibé acu an ndéantar gearán a thaisceadh den chéad uair nó an ndéantar é a thaisceadh de dhroim cinnidh chun imscrúdú gearáin a atosú ag Céim 1 den Nós Imeachta Foirmiúil.
- Cuir in iúl don fhinné, i gcás freastal ar agallamh/agallaimh imscrúdaithe, go bhfuil sé/sí i dteideal comhghleacaí oibre nó ionadaí ceardchumainn a bheith in éineacht leis/léi ag an agallamh/na hagallaimh. Ní bheadh sé oiriúnach go mbeadh duine tionlacain den sórt sin ina pháirtí san imscrúdú nó ina fhinné eile a chuirfear faoi agallamh nó a dhéanfaidh ráiteas le linn an imscrúdaithe freisin.
- Ag an gcruinniú nó le linn agallaimh, cuir in iúl don fhinné:
 - go ndéanfar an t-imscrúdú agus aird chuí á tabhairt ar rúndacht.
 - Tabharfar cóip dá ráiteas do na páirtithe sa ghearán.
 - Níor chóir go bpléifeadh sé/sí sonraí an imscrúdaithe nó nithe gaolmhara eile leis an ngearán le haon pháirtí eile.
 - Agus cúlra an ghearáin á leagan síos, níor cheart dóthain faisnéise a thabhairt d'fhinnéithe ach amháin chun ligean don fhoireann imscrúdaithe a chinneadh cad a tharla maidir leis an líomhain.
- Dréacht-mhiontuairisc den agallamh imscrúdaithe a chur ar aghaidh chuig an bhfinné lena athbhreithniú ar aon dul le pointe urchair 2 nó le pointe urchair 3 thuas. Is faoin imscrúdaitheoir/faoi na himscrúdaitheoirí atá sé glacadh le haon leasuithe atá beartaithe.
- An mhiontuairisc dheiridh a chur ar aghaidh chuig an bhfinné d'agallamh an fhinné, ina leagtar amach an bonn ar ar diúltaíodh d'aon leasuithe molta.
- **Cuntais Finnéithe a Thagann salach ar a chéile:** Sa chás go gcuirtear cuntais chontrártha ar theagmhas i láthair don imscrúdaitheoir agus sa chás nach bhfuil aon fhinnéithe breise ar fáil nó sa chás nach bhfuil fianaise áititheach, luíonn an cás leis an leagan d'imeachtaí a mheasann an t-imscrúdaitheoir a bheith níos inchreidte, ach ní mór réasúnaíocht a sholáthar.
- Má thagann an t-imscrúdaitheoir ar an eolas go ndearnadh aon iarracht tionchar a imirt ar fhinné ba chóir an cheist a thuairisciú láithreach do Cheann Acmhainní Daonna an BOO. Measfar gur sárú tromchúiseach araíonachta aon chur isteach den sórt sin agus beidh sé faoi réir gníomh araíonachta.

Gníomhaíocht Bhreise:

- Ní chuirfear san áireamh ach na doiciméid agus na ráitis a bailíodh le linn an imscrúdaithe a bhaineann leis an ngearán.
- Ar chríochnú na n-agallamh go léir, cuirfear cóip de mhiontuairiscí na n-agallamh go léir a rinneadh ar fáil do gach páirtí sa ghearán (lena n-áirítear agallaimh le finnétithe).
- De réir mar is cuí chun fíricí na líomhainte a chinneadh, d'fhéadfadh sé go mbeadh ar an imscrúdaitheoir agallamh a chur ar dhaoine eile atá ainmnithe i ráitis a ndearnadh tagairt dóibh le linn cruinnithe imscrúdaithe nó go deimhin duine ar bith a cuireadh faoi agallamh roimhe sin a chur faoi agallamh arís (le linn an chruinnithe/na gcruinnithe imscrúdaithe) d'fhonn a chinneadh an bhfuil cás le freagairt go raibh an freagróir i mbun bulaíochta.
- Má mheasann an t-imscrúdaitheoir/na himscrúdaitheoirí go bhfuil gá leis, buail leis an ngearánach i ndáil le hábhair a thagann chun cinn a dteastaíonn tuilleadh soiléirithe ina leith.
- Má mheasann an t-imscrúdaitheoir/na himscrúdaitheoirí go bhfuil gá leis, buail leis an bhfreagróir i ndáil le hábhair a thagann chun cinn a dteastaíonn tuilleadh soiléirithe ina leith.
- Más rud é, le linn an imscrúdaithe, go gcuirtear ábhair bhreise a bhaineann leis an ngearán bunaidh i láthair don imscrúdaitheoir, ba cheart don imscrúdaitheoir fógra a thabhairt do na páirtithe sa ghearán faoi aon fhaisnéis nó fianaise den sórt sin agus deis a thabhairt do na páirtithe sa ghearán freagra a thabhairt. Ní féidir aon ghearáin nua a dhéanamh san imscrúdú sin.
- Tá sé riachtanach go dtógfar miontuairiscí cruinne mionsonraithe ag gach agallamh imscrúdaithe a dhéantar le linn an imscrúdaithe.
- Dlúth-imscrúdú.
- Ullmhóidh an fhoireann imscrúdaithe a cheapfar amhlaidh dréacht-tuarascáil. Tabharfar deis do na páirtithe sa ghearán leasuithe sonracha a mholadh (i scríbhinn) ar ábhair atá cruinn nó fíorasach don dréacht-tuarascáil imscrúdaithe. Cinnfidh an t-imscrúdaitheoir an tréimhse ama ar laistigh di ba cheart aighneachtaí den sórt sin a sholáthar.
- Tar éis breithniú a dhéanamh ar na haighneachtaí i scríbhinn (má sholáthraítear iad), déanfaidh an fhoireann imscrúdaithe athbhreithniú agus soláthróidh siad réasúnaíocht maidir le glacadh nó diúltú na nithe a ardaíodh in aighneacht bheartaithe.
- Is faoin bhfoireann imscrúdúcháin atá sé glacadh le/diúltú do mhíreanna den sórt sin in aighneacht ó cheachtar páirtí sa ghearán.
- **Tuarascáil deiridh ar an imscrúdú a ullmhú.** Ní mór an fhaisnéis seo a leanas a bheith i dtuarascálacha imscrúdaithe, ach gan a bheith teoranta dóibh, de réir mar is cuí do na cúinsí sonracha:
 - Bunús dlí agus beartais an imscrúdaithe, chomh maith leis na caighdeáin ghairmiúla is infheidhme;
 - Cur síos ar rannpháirtíocht an imscrúdaitheora agus ar chúlra an ghearáin;
 - Achoimre ar líomhaintí an ghearánaigh.
 - Achoimre ar fhreagra an fhreagróra ar líomhaintí;
 - Liostú faisnéise a bailíodh, lena n-áirítear agallaimh a reáchtáladh agus athbhreithniú ar dhoiciméid.

- Mura cuireadh agallamh ar aon fhinnéithe nó mura fiosraíodh aon leideanna a chuir na páirtithe ar fáil, míniú ar an bhfáth nach ndearnadh é sin.
 - A chinneadh an bhfuil cás le freagairt, maidir le gach gné den ghearán, go dtagann an t-iompar atá i gceist faoin sainmhíniú ar bhulaíocht atá sa bheartas seo.
 - A chinneadh an bhfuil cás le freagairt, maidir le gach gné den ghearán, go bhfuil cás le freagairt go raibh an freagróir i mbun an iompair atá i gceist.
 - Cinneadh foriomlán a thabhairt i dtaobh an bhfuil cás le freagairt go raibh an freagróir i mbun bulaíochta.
 - Féadfaidh an tuarascáil imscrúdaithe a chinneadh, i gcás inarb iomchuí, go bhfuil cás le freagairt go raibh gearán cráiteach/mailíseach i.e. gurbh é sin an rún a bhí leis.
 - An réasúnaíocht maidir le glacadh nó diúltú na nithe a ardaíodh in aighneachtaí ar an dréacht-tuarascáil.
 - Aon fhaisnéis iomchuí eile.
- Ba cheart go n-áireofaí sa tuarascáil deiridh ar an imscrúdú, mar aguisín, gach nóta agallaimh, agus gach doiciméad a bhaineann leis na cinntí atá sa tuarascáil.
 - Tabharfaidh sé sin an t-imscrúdú chun críche.
 - Ní mór don tuarascáil imscrúdaithe a eisiúint chuig na páirtithe sa ghearán agus chuig an gCeann Acmhainní Daonna tráth nach déanaí ná **60 lá oibre** ón dáta a shínítear an conradh seirbhísí.
 - Ní fhéadfar na teorainneacha ama a mholtar maidir leis na 60 lá oibre a fhadú ach amháin in imthosca an- mhaolaitheacha faoi réir rogha an Cheann Acmhainní Daonna i gcomhairle leis an gcuideachta imscrúdúcháin.
 - Beidh sé de fhreagracht ar an imscrúdaitheoir/ar na himscrúdaitheoirí cóipeanna de thuarascáil deiridh an imscrúdaithe a chur ar aghaidh chuig na páirtithe sa ghearán agus cóip a dhéanamh chuig Ceann AD.

Aguisín 2: Foinsí Eolais Eile agus Comhairle

Coimisiún na hÉireann um Cearta an Duine agus Comhionannas (IHREC),
16 -22 Sráid na Faiche,
Rotunda,
Baile Átha Cliath 7
D07 CR20
Guthán: (01) 858 9601
Láithreán Gréasáin: www.ihrec.ie

Comhdháil na gCeardchumann (ICTU)
31/32 Cearnóg Parnell Thiar,
Rotunda,
Baile Átha Cliath 1,
D01 X682
Guthán: (01) 8897777
Láithreán Gréasáin: www.ictu.ie

Cónaidhm Ghnólachtaí agus Fhostóirí na hÉireann (IBEC),
86 Sráid Bhagóid Íochtarach,
Duga na Canálach Móire, Baile Átha Cliath,
D02 H720
Guthán: (01) 605 1500
Láithreán Gréasáin: www.ibec.ie

An Coimisiún um Chaidreamh san Áit Oibre
Teach Lansdún, Bóthar Lansdún,
Droichead na Dothra,
Baile Átha Cliath 4,
D04 A3A8
Guthán: (01) 613 6700
Láithreán Gréasáin: www.workplacerelations.ie

Ionad Éigeandála Bhaile Átha Cliath um Éigniú,
70 Sráid Líosain Íochtarach,
Baile Átha Cliath 2,
D02 VW13
Guthán: 1800 77 88 88 (líne chabhrach náisiúnta 24 uair an chloig)
Láithreán Gréasáin: www.drcc.ie (Is féidir teagmháil a dhéanamh le hIonad Éigeandála um Éigniú sna háiteanna seo a leanas tríd an líne chabhrach thuas: Baile Átha Luain, Ceatharlach, Corcaigh, Dún na nGall, Gaillimh, Ciarraí, Cill Chainnigh, Maigh Eo, Luimneach,

An tAonach, Lú, Liatroim & Iarthar an Chabháin, Tiobraid Árann, An Tulach Mhór, Port Láirge, agus Loch Garman tríd an líne chabhrach thuas.)

An tÚdarás Sláinte agus Sábháilteachta
An Foirgneamh Cathrach,
Sráid James Joyce,
Muinseo,
Baile Átha Cliath 1,
D01 K0Y8
Guthán: (01) 6147000
Láithreán Gréasáin: www.hsa.ie

An tÚdarás Náisiúnta Míchumais,
25 Bóthar Chluaidh,
Baile Átha Cliath 4,
D04 E409
Guthán: (01) 608 0400
Láithreán Gréasáin: www.nda.ie